

Onsdagen den
21 april 1976

Onsdagen den 21 april

Kl. 19.30

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

§ 1 Stöd till skärgårdsföretag, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:34 med anledning av propositionen 1975/76:88 om åtgärder inom skärgårdsområdena och propositionen 1975/76:100 i vad avser stöd till skärgårdsföretag jämte motioner.

I propositionen 1975/76:88 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de grunder för stöd till skärgårdsföretag som förordats i propositionen,
2. godkänna de grunder för stöd till båttrafik i skärgårdarna som förordats i propositionen,
3. godkänna de grunder för sysselsättningsstöd till företag i skärgårdarna som förordats i propositionen,
4. medge att för budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag beviljades med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
5. medge att för budgetåret 1975/76 statsbidrag till skärgårdsföretag beviljades med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
6. medge att regeringen eller efter regeringens bemyndigande lantbruksstyrelsen fick biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till skärgårdsföretag,
7. till Stöd till skärgårdsföretag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.,
8. till Särskilda stödåtgärder i glesbygder på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

I propositionen lades fram förslag till vissa åtgärder inom landets skärgårdsområden.

Ett särskilt finansieringsstöd till skärgårdsföretag hade föreslagits. Stödet omfattade statliga kreditgarantier för lån och statsbidrag. Vidare hade föreslagits statsbidrag till båttrafik i skärgårdarna. I propositionen behandlades också bl. a. frågor om regionalpolitiskt stöd till företag och behovet av planeringsåtgärder i skärgårdarna.

I propositionen 1975/76:100 bilaga II under punkten B 17 (s. 37) hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

1. medge att för budgetåret 1976/77 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag fick beviljas med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
2. medge att för budgetåret 1976/77 statsbidrag till skärgårdsföretag fick beviljas med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
3. till Stöd till skärgårdsföretag för budgetåret 1976/77 anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen 1975/76:88 väckta motionerna

1975/76:186 av herr Norrby i Åkersberga (fp), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975/76:88 beslutade

1. att uttala att handlingsprogram borde upprättas i berörda kommuner och län enligt vad som anförts i motionen,
2. att uttala att riktlinjer borde redovisas för dispensärenden,
3. att hemställa om förslag till särskilda samordningstjänster vid berörda länsstyrelser,
4. att avskrivningslån skulle kunna utgå även för uppförande av ut-hyrningsstugor på i motionen angivna villkor,
5. att lokaliserings- och sysselsättningsstöd skulle kunna lämnas även till turistnäringen i skärgårdsområdena,

1975/76:501 av herr Sellgren (fp),

1975/76:816 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp, c, m).

1975/76:1628 av herrar Andersson i Gamleby (s) och Rosqvist (s), vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975/76:88 beslutade att bemyndiga regeringen att besluta om undantag för avgränsningen av skärgårdsområdena när särskilda skäl förelåg,

1975/76:1645 av herr Bohman m. fl. (m), vari, under punkterna 1-6 och 8, hemställts att riksdagen beslutade

1. att vid definition av skärgårdsområden innefatta de delar av fastlandet där kustförsamlingarna av tradition, och med hänsyn till regional utveckling, var att hänföra till skärgård samt att färjeförbindelse ej skulle räknas som fast landförbindelse,
2. att det föreslagna skärgårdsstödet skulle kunna utgå såväl till anskaffning av mark och annan fast egendom som till investeringar i ut-hyrningsstugor,
3. att skärgårdsområdena skulle behandlas som om de tillhörde inre stödområdet,
4. att hos regeringen anhålla om att frågan om särskilt anskaffningslån för mindre isbryartonnage och båtar för kompletterande skärgårdstrafik skulle utredas,
5. att uttala att lots- och fyrväsendet borde vara organiserat även med

hänsyn till dess betydelse för sysselsättningen i skärgården,

6. att förenklat planförfarande även skulle kunna gälla fritidsbebyggelse,

8. att särskilt stöd skulle lämnas åt jordbrukare för bevarande av naturmiljön,

1975/76:1648 av herr Dahlgren m. fl. (c, s, m, fp), vari hemställts att riksdagen beslutade dels att definiera begreppet skärgårdsområde, så att detta innefattade öar med eller utan fastlands- eller färjeförbindelse samt det kustnära fastlandet, dels att hos regeringen begära att länsstyrelsen i samråd med berörda kommuner och länsstyrelser fick i uppdrag att fastställa omfattningen av det kustnära fastlandet,

1975/76:1651 av herr Dahlgren m. fl. (c), vari hemställts

1. att riksdagen beslutade

a. att med skärgård skulle avses ö eller öar som hade fast bosatt befolkning med eller utan fast förbindelse, dock inte Gotlands län och Öland, samt det kustnära fastlandet,

b. att det i propositionen föreslagna särskilda finansieringsstödet till skärgårdsföretag skulle omfatta även uppförande av stugor för uthyrning till ett antal av högst tre per fastighet under förutsättning att avtal träffats om att stugor och markområde ej fick försälas,

c. att samma synsätt anlades på jordbrukets rationalisering när det gällde skärgårdsstödet som i fråga om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk enligt kungörelsen 1971:420,

d. att skärgårdsplaneringen skulle bygga på vaktslående kring den bofasta befolkningens möjligheter till utövande av de areella näringarna,

e. att statligt stöd på 35 % för skärgårdstrafik skulle utgå till den i kommunal trafikförsörjningsplan upptagna trafiken,

f. att det statliga stödet till båttrafik skulle utgå med 50 % av kostnaderna om trafiken utfördes som kompletteringstrafik,

g. att i beräkningen av den årskostnad för skärgårdstrafiken som berättigade till statligt bidrag skulle ingå kapitaltjänstkostnader för båtar och bryggor, om inte bidrag till dessa utgått i annan ordning,

h. att den i propositionen föreslagna rabatteringen av avgifterna för skogsvårdsstyrelsens förrättningar skulle gälla även lantbruksnämndens förrättningar,

2. att riksdagen hos regeringen begärde

a. att berörda länsstyrelser fick i uppdrag att i samråd med kommunerna fastlägga omfattningen av skärgårdsområde i vad avsåg öar med landsförbindelse samt det kustnära fastlandet enligt yrkande 1 a,

b. att skogsvårdsstyrelserna fick i uppdrag att årligen redovisa de ekonomiska konsekvenserna av samrådsförfarandet för skogsbruket i skärgårdarna,

c. skyndsamt utredning och förslag angående frågan om särskilt stöd till fjällfisket i skärgårdarna,

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

d. skyndsamt utredning och förslag angående frågan om möjlighet för fiskare till avsättning av medel på särskilt konto enligt samma princip som gällde för skogskonto,

e. att förslag framlades innebärande att kostnaderna för landskapsvårdande åtgärder i skärgårdarna helt och hållet täcktes med statsmedel,

f. förslag till 1976/77 års riksdag om särskilt frakttöd för skärgårdarna på 50 % av kostnaderna,

g. förslag till 1976/77 års riksdag om särskilt skolskjutsbidrag till skärgårdskommunerna på 90 % av kostnaderna,

h. förslag till 1976/77 års riksdag om särskilda skärgårdskonsulenter inom företagarföreningarna,

i. att jordförvävsutredningen fick i uppdrag att utreda i motionen framförda krav beträffande förvävsfrågor m. m.,

j. förslag angående statligt övertagande av enskilda färjeleder i skärgårdarna,

1975/76:1672 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till inriktning och utformning av en industriell utveckling i skärgården i statlig regi,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om en utredning av kustfraktens och småtonnagens förhållanden,

3. att riksdagen begärde förslag om statliga insatser för att bevara och utveckla skolväsendet i skärgården,

4. att riksdagen begärde förslag om statliga bidrag för förbättring av hälso- och sjukvården för skärgårdsbefolkningen så att denna bereddes samma service som andra medborgare,

5. att riksdagen anvisade ett särskilt bidrag till driftstöd för butiker och varubåtar i skärgården med förslagsvis 1 milj. kr.,

6. att riksdagen begärde förslag om ett statligt projektstöd, för att reducera höga kostnader för va-anläggningar i samband med den bofasta skärgårdsbefolkningens flyttningar,

1975/76:1695 av herr Lindahl i Hamburgsund m. fl. (fp), vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till kreditstöd för investeringar i skärgårdstrafik,

2. att riksdagen hos regeringen hemställde om förslag till transportstöd i skärgårdarna,

1975/76:1714 av herr Nilsson i Tvärålund m. fl. (c, m, fp), vari hemstälts att riksdagen beslutade att extra investeringar i material och övriga kostnader för drift av skärgårdstrafik på grund av is- och andra klimatförhållanden skulle vara berättigade till statsbidrag,

1975/76:1730 av fru Söder m. fl. (c), vari hemstälts att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:88 beslutade

1. att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

om stöd till s. k. skärgårdsföretag, uthyrningsrörelse och marknadsföring av skärgårdens produkter, det stödberättigade områdets avgränsning och service samt skärgårdens planering,

2. att medge att för budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag beviljades med sammanlagt högst 4 000 000 kr.,

3. att till Stöd till skärgårdsföretag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 000 000 kr.,

4. att hos regeringen begära förslag om tillsättande av skärgårdskon-sulenter vid lantbruksnämnderna, främst i de län som berördes av de största skärgårdsområdena och med de uppgifter som angetts i motionen,

5. att hos regeringen begära sådan ändring av vägtrafikskatteförordningen (1973:601) att generellt undantag från fordonsskatt medgavs för traktor och motorredskap som endast användes på öar utan fast land-förbindelse eller allmän väg,

6. att hos regeringen begära förslag om särskilt stöd till fraktfärjor i skärgårdstrafik i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att i övrigt godkänna vad regeringen hemställt,

1975/76:1735 av herr Wictorsson m. fl. (s), vari hemställt att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1975/76:88 beslutade

1. att bemyndiga regeringen att besluta om undantag för avgränsningen av skärgårdsområdena när särskilda skäl förelåg,

2. att ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om åter-kommande stöd till skärgårdsföretag,

3. att hos regeringen begära utredning av möjligheterna till stödsystem för jordbruket i skärgårdsområdena med utgångspunkt i det nuvarande s. k. Norrlandsstödet,

4. att hos regeringen begära utredning om de juridiska möjligheterna att garantera fortsatt uthyrning av uthyrningsstugor i enskild eller ko-operativ regi och i anslutning härtill möjligheterna till statsbidragsgivning även till dessa kategorier,

5. att ge regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av kommunala insatser för inackordering av elever från skärgårdsom-rådena på grymnasieorter,

dels den under allmänna motionstiden vid 1975/76 års riksmöte väckta motionen 1975/76:1654 av herr Eriksson i Ulfsbyn m. fl. (c), vari hem-ställt att riksdagen beslutade att hos regeringen begära utredning och förslag om särskilda stödformer för investeringar i uthyrningsstugor i anslutning till befintliga lantbruksföretag i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med anledning av regeringens förslag ävensom motionerna

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

1975/76:1628, 1975/76:1645, yrkandet 1, 1975/76:1648, 1975/76:1651, yrkandena 1 a och 2 a, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, samt motionerna 1975/76:1730, yrkandet 1 i förevarande del, och 1975/76:1735, yrkandet 1, godkänna vad utskottet anfört om avgränsningen av skärgårdsområdet,

2. med avslag på motionen 1975/76:1645, yrkandet 2 i förevarande del, godkänna vad i propositionen förordats beträffande stöd till anskaffning av mark och annan fast egendom,

3. lämna motionen 1975/76:1672, yrkandet 1, utan åtgärd,

4. anse motionerna 1975/76:1651, yrkandet 1 c, och 1975/76:1735, yrkandet 3, besvarade med vad utskottet anfört,

5. med anledning av regeringens förslag samt motionerna 1975/76:186, yrkandet 4, 1975/76:1645, yrkandet 2 i förevarande del, 1975/76:1651, yrkandet 1 b, 1975/76:1654, 1975/76:1730, yrkandet 1 i förevarande del, och 1975/76:1735, yrkandet 4, godkänna vad utskottet förordat om investeringsstöd till uppförande av uthyrningsstugor m. m.,

6. med anledning av regeringens förslag och motionen 1975/76:1735, yrkandet 2, godkänna vad utskottet förordat angående maximibelopp för statsbidrag i form av avskrivningslån till skärgårdsföretag,

7. lämna motionen 1975/76:1672, yrkandet 6, utan åtgärd,

8. med avslag på motionen 1975/76:816 godkänna vad i propositionen förordats beträffande administrationen av stöd till skärgårdsföretag,

9. lämna utan åtgärd motionerna

a. 1975/76:1651, yrkandet 2 h,

b. 1975/76:1730, yrkandet 4,

10. godkänna de grunder för stöd till skärgårdsföretag som i propositionen i övrigt förordats,

11. lämna motionen 1975/76:1651, yrkandet 2 b, utan åtgärd,

12. lämna motionen 1651, yrkandet 1 h, utan åtgärd,

13. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motionen 1975/76:1651, yrkandet 2 c,

14. lämna motionen 1975/76:1651, yrkandet 2 d, utan åtgärd,

15. med avslag på motionen 1975/76:1651, yrkandet 2 e i vad avsåg bestridande av kostnaderna för landskapsvårdande åtgärder i skärgårdarna, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet i ämnet anfört med anledning av nyssnämnda motion i övrigt samt motionerna 1975/76:1645, yrkandet 8, och 1975/76:1730, yrkandet 1 i förevarande del.

16. med avslag på motionerna 1975/76:1628, 1975/76:1645, yrkandet 1, 1975/76:1648, 1975/76:1651, yrkandet 1 a och 2 a, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkänna vad i propositionen förordats beträffande avgränsningen av området för stöd till båttrafik i skärgårdarna,

17. lämna motionen 1975/76:501 utan åtgärd,

18. med avslag på motionen 1975/76:1651, yrkandena 1 c, f och g, godkänna vad i propositionen förordats beträffande beräkningen av det statliga bidraget till båttrafik i skärgårdarna,

19. anse motionerna 1975/76:1645, yrkandet 4, och 1975/76:1714 besvarade med vad utskottet anför,
20. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionen 1975/76:1651, yrkandet 2 j, anför beträffande statligt övertagande av enskilda färjeleder i skärgårdarna,
21. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1975/76:1651, yrkandet 2 f, 1975/76:1695, yrkandet 2, och 1975/76:1730, yrkandet 6, anför beträffande överväganden rörande särskilt stöd till godstrafiken i skärgårdarna m. m.,
22. lämna motionen 1975/76:1645, yrkandet 5, utan åtgärd,
23. lämna utan åtgärd motionerna
  - a. 1975/76:1672, yrkandet 2,
  - b. 1975/76:1695, yrkandet 1,
24. avslå motionen 1975/76:1730, yrkandet 5,
25. godkänna de grunder för stöd till båttrafik i skärgårdarna som i propositionen i övrigt förordats,
26. med avslag på motionerna 1975/76:186, yrkandet 5, och 1975/76:1645, yrkandet 3, godkänna de grunder för sysselsättningsstöd till företag i skärgårdarna som i propositionen förordats,
27. lämna utan åtgärd motionerna
  - a. 1975/76:1672, yrkandet 5,
  - b. 1975/76:1730, yrkandet 1 i vad avsåg kommersiell service m. m.,
28. anse motionen 1975/76:186, yrkandet 2, besvarad med vad utskottet anför,
29. avslå motionen 1975/76:1645, yrkandet 6,
30. lämna motionen 1975/76:1651, yrkandet 1 d, utan åtgärd,
31. lämna utan åtgärd motionerna
  - a. 1975/76:186, yrkandet 1,
  - b. 1975/76:1730, yrkandet 1 i vad avsåg skärgårdens planering,
32. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför med anledning av motionen 1975/76:1651, yrkandet 2 i,
33. lämna motionen 1975/76:186, yrkandet 3, utan åtgärd,
34. lämna utan åtgärd motionerna
  - a. 1975/76:1651, yrkandet 2 g,
  - b. 1975/76:1672, yrkandet 3,
  - c. 1975/76:1735, yrkandet 5,
35. lämna motionen 1975/76:1672, yrkandet 4, utan åtgärd,
36. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:1730, yrkandet 2, medge att för budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag beviljades med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
37. med bifall till regeringens förslag och med avslag på, såvitt nu var i fråga, motionen 1975/76:1730, yrkandet 3, medge att för budgetåret 1975/76 statsbidrag till skärgårdsföretag beviljades med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,
38. medge att regeringen eller efter regeringens bemyndigande lant-

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

bruksstyrelsen fick biträda ackord och eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till skärgårdsföretag,

39. med bifall till regeringens förslag och med avslag på, såvitt i övrigt var i fråga, motionen 1975/76:1730, yrkandet 3, till Stöd till skärgårdsföretag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.,

40. medge att för budgetåret 1976/77 statlig kreditgaranti för lån till skärgårdsföretag fick beviljas med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,

41. medge att för budgetåret 1976/77 statsbidrag till skärgårdsföretag fick beviljas med sammanlagt högst 2 000 000 kr.,

42. till Stöd till skärgårdsföretag för budgetåret 1976/77 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 000 000 kr.,

43. till Särskilda stödåtgärder i glesbygder på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kr.

Reservationer hade avgivits

angående stöd till skärgårdsföretag

1. av herrar Krönmark (m) och Wachtmeister i Johannishus (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:1645, yrkandet 2 i förevarande del, godkänna vad reservanterna förordat beträffande stöd till anskaffning av mark och annan fast egendom,

2. av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 3 och 7 bort hemställa

att riksdagen skulle

3. med bifall till motionen 1975/76:1672, yrkandet 1, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört om statlig företagsverksamhet i skärgården,

7. med bifall till motionen 1975/76:1672, yrkandet 6, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört om projektstöd till vissa va-anläggningar i skärgården,

3. angående regionalpolitiskt stöd av herrar Krönmark (m) och Wachtmeister i Johannishus (m) som ansett att utskottet under 26 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och motionen 1975/76:1645, yrkandet 3, samt med avslag på motionen 1975/76:186, yrkandet 5, godkänna de grunder för sysselsättningsstöd m. m. till skärgårdsföretag som reservanterna förordat,

4. angående kommersiell service av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 27 a bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av motionen 1975/76:1672, yr-

kandet 5, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anført om särskilt bidrag till driftstöd för butiker och varubåtar i skärgården,

5. angående boende-, plan- och markfrågor av herrar Krönmark (m) och Wachtmeister i Johannishus (m) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1975/76:1645, yrkandet 6, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna förordat om förenklat planförfarande vid fritidsbebyggelse,

6. angående hälso- och sjukvården för skärgårdsbefolkningen av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 35 bort hemställa

att riksdagen skulle med bifall till motionen 1975/76:1672, yrkandet 4, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anført om förbättring av hälso- och sjukvården för skärgårdsbefolkningen.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande angående statsbidrag till utbildning i skärgårdsområdena av herr Takman (vpk).

Herr KRÖNMARK (m):

Herr talman! Detta betänkande behandlar den proposition som lagts fram med förslag om särskilt stöd till skärgårdsföretag. Det är faktiskt ett angeläget spörsmål som här får en dellösning.

Skärgården är ju för vårt lands vidkommande en alldeles speciell och unik naturresurs med utomordentligt värde som rekreationsmiljö, inte bara för de människor som är fast bosatta där utan framför allt för såväl det fasta som det rörliga friluftslivet. För att skärgårdarna skall fungera som replipunkter för friluftslivet är det väsentligt att de delar av skärgårdslandskapet som i dag har karaktär av kulturlandskap också får behålla den karaktären i framtiden. För att detta skall vara möjligt är det en nödvändighet att det finns förutsättningar för en bofast befolkning att kunna existera där ute på rimliga villkor. I fråga om den målsättningen råder det allmän enighet mellan alla de politiska partierna – helt naturligt.

Jag kan med tillfredsställelse konstatera att utskottet enhälligt tillgodosett krav, som bl. a. framförts från moderata samlingspartiet i motion, på att man inte skulle ha en så restriktiv definition på begreppet skärgård som departementschefen haft, nämligen öar som saknar fast förbindelse. Utskottet menar att även fastlandsdelar av vad man i dagligt tal kallar skärgårdsområdet skall kunna behandlas som om de tillhörde skärgården. Detta får givetvis inte tolkas generellt. Men vi vet att det på vissa håll innanför skärgårdarna finns delar av fastlandet som har en typisk glesbygdskaraktär och där även kommunikationsproblemen är likartade. Enligt utskottets enhälliga förslag skall länsstyrelserna ha möjlighet att behandla dessa speciella delar av fastlandet som om de tillhörde skärgårdsområdet. Jag vill poängtera att det är värdefullt att utskottet

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

nått enighet i det här fallet.

För att möjliggöra fast bosättning i skärgården är det meningen att man skall kunna ge stöd till speciella skärgårdsföretag. Meningen är att man skall få en minimivariant på de konglomerat som i dag börjar bli allt vanligare inom näringslivet. Den speciella näringsstrukturen i skärgården innebär ofta att man inte kan finna sin utkomst genom att ägna sig enbart åt ett näringsfång utan det behövs en kombination.

Naturligtvis har problemen accentuerats därför att fisket, som av ålder varit huvudnäring i skärgårdsområdena, undergått mycket kraftiga förändringar under senare tid. Vi vet att fisket i dag är inne i en kris. Givetvis kommer fisket även fortsättningsvis att vara huvudnäring i skärgårdsområdena. Man kan dock befara att det ekonomiskt inte får så stor betydelse som det haft tidigare. Därför är det bra att detta förslag kommit som gör det möjligt att ge stöd till fiskedelen i ett företag men också att kombinera det med andra näringsfång.

De speciella problemen i skärgården är förknippade med det isolerade läget och avsaknaden av landförbindelser. Man har alltså där speciella kommunikationsproblem. Propositionens förslag är ägnade att på ett tillfredsställande sätt förbättra kommunikationsmöjligheterna för skärgårdsbefolkningen. Det är väsentligt att förslagen inte bara tar sikte på att underlätta kommunikationerna för den bofasta befolkningen. Det är lika angeläget att de fritidsboende får möjligheter att klara sitt transportbehov.

I vad gäller utformningen av stödet är meningen att detta skall vara en komplettering till de stödåtgärder som vidtas i annan ordning. Dessa möjligheter skall givetvis finnas även fortsättningsvis. För jordbruksföretag skall stöd kunna utgå enligt rationaliseringskungörelsen. Jag vill dock i detta sammanhang påpeka att rationaliseringskungörelsens regler nästan aldrig kan tillämpas när det gäller skärgårdsjordbrukare. Det är kanske underförstått att man i dessa fall får tillämpa de speciella regler som gäller för Norrlandsjordbruket.

Jag vill ställa den frågan till departementschefen om han instämmer i den tolkning som jag gjort, innebärande att skärgårdsstödet blir en parallell till det särskilda stödet för icke fullt utvecklingsbara jordbruk i Norrland. Man skulle kunna göra en bedömning från fall till fall, varvid man ser till samhällsnyttan och inte behöver tillämpa de i och för sig ganska rigorösa normer som måste gälla i rationaliseringsverksamheten i övrigt. Här måste finnas en ganska stor flexibilitet.

Vid utskottsbetänkandet, till vars huvuddrag samtliga partier i stort sett kunnat ansluta sig, är dock fogade en del reservationer. Bl. a. har vi i moderata samlingspartiet inte kunnat biträda utskottsmajoritetens uppfattning på några, som vi tycker, ganska väsentliga punkter. Reservationen I gäller möjligheterna att utnyttja det särskilda skärgårdsstödet för anskaffning av mark och annan fast egendom. Departementschefen menar att det inte skall utgå för förvärv av mark eller annan fast egendom.

Vi i moderata samlingspartiet ser detta som ett nytt utflöde av den socialdemokratiska markpolitiken. Vi vet att socialdemokraterna från

ideologiska utgångspunkter inte ser det som angeläget att främja privat ägande av mark utan tvärtom vill förhindra detta. Man anser att det kollektiva ägandet av mark är att föredra.

Vi i moderata samlingspartiet har en helt annan ideologisk utgångspunkt. Vi anser att det privata markägandet är en väsentlig faktor i samhället. Vi vet genom undersökningar och av egen erfarenhet via kontakt med människor att dessa har en önskan att äga mark.

När det gäller den bofasta skärgårdsbefolkningen, som ofta har att skaffa sig utkomstmöjligheter genom kombination av olika näringsgrenar, tycker vi att det är en olycklig begränsning att det inte skall finnas möjlighet att utnyttja det speciella skärgårdsstödet för anskaffning av mark eller annan fast egendom. Det kan ju vara så att exempelvis en skärgårdsfiskare vill – vilket i andra fall är möjligt – bygga en fritidsby i privat regi. Givetvis vill man då inte göra det under så osäkra förutsättningar som gäller vid arrendeavtal eller tomträtt. Det är mycket tryggare i sådana fall att verkligen ha äganderätt till marken. Jag tror inte att människor i särskilt stor omfattning skulle utnyttja stödformen för inköp av mark, men i de fall då detta skulle aktualiseras anser jag att det vore olyckligt, om den möjligheten inte skulle finnas i fortsättningen. Därför ber jag, herr talman, att i detta avseende få yrka bifall till reservationen 1.

Jag vill också säga någonting om reservationen 3 angående det regionalpolitiska stödet. Sakståndpunkterna mellan å ena sidan utskottsmajoriteten och å andra sidan reservanterna – som i det här fallet är moderata samlingspartiets representanter – är inte stor, men majoriteten vill inte göra något uttalande, utan vill avvakta kommande överväganden rörande stödområdena och dessas utformning. I detta fall anser vi att frågan inte nödvändigtvis behöver sammankopplas med en framtida översyn av regionalpolitiken. Vi har i en motion yrkat att skärgårdsområdena i dessa avscenden skall behandlas som om de tillhör det inre stödområdet. Observera här att vårt förslag inte är att skärgårdsområdena skall inräknas i inre stödområdet, utan att vi bara vill ha en rekommendation om att de när det gäller sysselsättningstöd skall kunna behandlas i enlighet med de regler som gäller inom det inre stödområdet, vilket innebär att exempelvis sysselsättningstöd skall kunna utgå utan att det sker i samband med utbetalandet av annat regionalpolitiskt stöd.

Jag tycker att utskottsmajoriteten här har visat en onödig formalism. Har man en verklig vilja att åstadkomma förbättrade förhållanden, kan man också göra det. Vi skall vara medvetna om att det krävs väsentliga insatser för att det skall bli effekt och för att vi skall kunna åstadkomma förbättrade förhållanden för den bofasta skärgårdsbefolkningen. Skärgårdsstödet är ju inte av någon stor omfattning – det gäller alltså 2 milj. kr. om året – varför man verkligen bör se till att reglerna inte blir för "trånga". Jag menar med detta att det finns utomordenligt starka skäl för vad som har framförts i reservationen 3, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall även till den reservationen.

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Sedan kommer för moderata samlingspartiets del reservationen 5 angående förslag om ett förenklat planförfarande. Departementschefen har uttalat sig för ett förenklat planförfarande när det gäller året-runt-bebyggelse. I det fallet har vi exakt samma mening som departementschefen, men vi har tyckt att någon form av förenklat planförfarande även skulle kunna gälla för fritidsbebyggelse. Det borde ju vara en naturlig utveckling i de kombinerade skärgårdsföretagen, som ägnar sig åt uthyrning av fritidsstugor, vilka i så fall kommer att uppföras naturligt i anslutning till den permanenta bebyggelsen, där man i många fall kanske kan utnyttja "gamla planer" från den tid då planer över huvud taget inte var uppfunna – det finns ju gamla husgrunder kvar osv., och man vet vad tidigare bebyggelse har funnits. Den tidigare bebyggelsen har ofta funnits där den på ett naturligt sätt har kunnat smälta in i miljön. Här borde det alltså även när det gäller fritidsbebyggelsen finnas möjligheter att ha förenklade former. På det viset skulle den bebyggelsen underlättas. Jag vill inte gärna använda ordet exploatering, eftersom vi är överens om att skärgården inte skall exploateras så att man där får en bebyggelse som blir alltför dominerande och får miljöstörande effekter, men vi bör vara medvetna om att det på de flesta håll i skärgården rör sig om så stora arealer att det mycket väl finns möjligheter att där ha en rimlig fritidsbebyggelse.

Genom ett förenklat planförfarande skulle man kunna ha fritidsbebyggelsen spridd inom skärgårdens arkipelag och inte gå en sådan väg att man får stora fritidskoncentrationer med en utomordentligt stark förslitning inom ett visst område, medan övriga områden blir reserverade för det vanliga friluftslivet. Vi anser att det rörliga friluftslivet och det permanenta friluftslivet inte skall vara skilda åt till lokal utan det är bättre att de så att säga går in i varandra.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen 5 till utskottets betänkande.

I detta anförande instämde herr Wennerfors (m).

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Herr talman! Jag hoppas att kammaren, som nu är lika välbefolkad som en kommun i yttersta skärgården, ursäktar att jag börjar mitt anförande med att kommentera den föregående talaren. Det är svårt att gå förbi det.

Herr Krönmark talar för sin reservation nr 1 och nämner moderaternas förslag om ett statligt stöd till anskaffning av mark inom skärgården – framför allt för industriändamål, kan man förmoda. Sedan går herr Krönmark över till att tala om markpolitik modell socialdemokraterna och menar att man där framför allt hävdar ett kollektivt ägande. Sedan kommer det fram att skärgårdsborna skall ha möjlighet att sälja mark i den omfattning som de själva vill. Jag tycker att det illustrerar den moderata inställningen till politiken i skärgården att man skall ha statligt

stöd för att köpa mark och att man samtidigt fritt skall få sälja mark.

Det har ju förekommit en hel del diskussioner om skärgårdspolitik tidigare utanför riksdagen, och då har moderaterna klart markerat att de vill att kommunernas planmonopol skall avskaffas och att markägarna skall ha rätt att försälja mark till fritidsändamål osv. Det är då ett stilentligt komplement att moderaterna nu vill ha statligt stöd för anskaffning av mark.

Herr talman! När jag så kommer in på propositionen vill jag först säga att det är bra att det nu föreligger en proposition. Innehållet är också i stor utsträckning bra. När det gäller att definiera begreppet skärgård har propositionen gett det en snäv innebörd. Man menade att begreppet skärgård enbart skulle gälla öar som saknade fast landförbindelse. Utskottet har gått emot förslaget i propositionen på den punkten och sagt att man kan tänka sig andra tolkningar och ett mera flexibelt system. Vi inom vpk tycker att det är bra att utskottet har kommit fram till den uppfattningen, för det är ju känt att man inte kan särskilja uttrycket skärgård så enkelt – genom att säga det skulle handla om huruvida det finns en fast landförbindelse eller inte. Skärgården är ett mycket vidare begrepp.

Det negativa som har hänt och som är bakgrunden till att det föreligger en proposition är avfolkningen av skärgården. Det är en oerhört kraftig befolkningsavtappning som skett inom skärgården och kustområdena, och vad det nu gäller är att ge den kvarvarande befolkningen rimliga existensmöjligheter. Dessutom borde syftet vara att vända befolkningsströmmen. De sysselsättningsfrämjande åtgärder som föreslås i propositionen är ett värdefullt komplement när det gäller att trygga sysselsättningen i skärgården. Vi tror att grundstommen i en sådan sysselsättning ändå måste vara statlig industriverksamhet. I propositionen föreslås en mängd stödåtgärder av olika slag, men de baseras alltid på att privata industrier skall ta hand om stödet och skapa sysselsättning. Vi tror för vår del att det vore bättre om staten gick in direkt och skapade sysselsättning genom industrier och industribeställningar ute i skärgården.

Avgörande för industriernas utveckling i skärgården är fraktmöjligheterna. Vpk har påpekat förhållandena för kustfrakten och småtonnaget, som befinner sig i ett trängt konkurrensläge. I utskottsbetänkandet säger man att denna fråga är föremål för en trafikpolitisk utredning och att man alltså inte nu behöver ta ställning. Vi tycker att det är för vagt sagt och att det behövs kraftfullare åtgärder.

Utövandets av de traditionella näringarna fiske, jord- och skogsbruk är förknippat med ägandet av jord och fiskevatten. Framför allt i skärgårdsområdena utanför storstäderna har den kapitalistiska spekuleringen i dessa naturtillgångar lett till att betydande jord- och vattenarealer ligger improduktiva. Vi syftar på att det finns enskilda ägare till stora markområden och stora fiskevatten som inte utnyttjar dessa tillgångar för näringarnas skull utan enbart som markinnehav. Med nuvarande lag-

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

stiftning kan de regionala och kommunala organen bara konstatera att det förhåller sig på detta sätt, men man kan inte ändra på förhållandena. I propositionen framhålls kommunernas och landstingens ledande roll i skärgårdspolitiken, men när det gäller att ändra ägande- och brukningsrätten till jord och vatten saknar kommuner och landsting såväl instrument som medel härför.

Flera viktiga problem för skärgårdsbefolkningen tas inte upp i propositionen. Det gäller bl. a. skolfrågorna, hälsovårds- och sjukvårdsfrågorna. Det sägs ju helt klart i lagstiftningen att kommuner och landsting handlägger dessa frågor och har ansvaret för dem. Men här behövs särskilda insatser. Tillgången till en skola spelar stor roll för ett skärgårds-samhälles möjligheter att överleva. Om man lägger ned skolan på en skärgårdsö, så märker man ganska snart att samhället dör ut. Det är alltså nödvändigt med ökade insatser för att bevara och utveckla skolväsendet i skärgårdskommunerna.

Tillgången till hälso- och sjukvård är sämre i skärgården än i andra delar av landet. Det är också här sjukvårdshuvudmännen som har ansvaret. Men lika fullt behöver skärgårdsbefolkningen extra åtgärder för att få en helt utbyggd sjukvårds- och hälsoservice. Det är då rimligt att staten går in med särskilda åtgärder för att se till att det blir möjligt för kommuner och landsting, som har en ansträngd ekonomi, att leva upp till sitt ansvar.

Tillgången på dagligvaror spelar stor roll för möjligheterna att bevara och utveckla skärgårdssamhällena. Det är alltså enligt vpk:s mening nödvändigt med särskilt stöd för att hindra butiksdöden i dessa områden. Vi menar att det kan ske genom särskilda insatser från staten i form av bidrag till affärsrörelser som ger skärgårdsborna tillgång till dagligvaruhandel.

Ett ytterligare krav i vpk:s motion med anledning av propositionen gäller möjligheten till vad vi kallar projektstöd för att minska kostnaden för va-anläggningar i skärgårdskommunerna. Stora kostnader är förknippade med detta, och det är inte jämförbart med vad som förekommer i landet i övrigt. Det handlar om stora sprängningskostnader, om avloppsreningar och annat, och där fordras betydande investeringar. Vi menar att det är angeläget med ett särskilt bidrag härvidlag.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationerna 2, 4 och 6.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Att herr Olsson i Stockholm inte har samma uppfattning som jag gav till känna i fråga om markpolitik är i och för sig ingen överraskning utan är helt naturligt. Jag tycker i alla fall att herr Olssons yttrande bör föranleda ett genmäle.

Herr Olsson menar att vi moderater är för ett statligt stöd till köp av mark men att vi också är för att man skall ha frihet att sälja mark. Jag förordar mycket riktigt att man just i de här speciella lägena, då

det gäller att åstadkomma utkomstmöjligheter för den fasta befolkningen i skärgården, skall kunna ge statligt stöd till förvärv av mark. Och när det sedan gäller friheten att sälja mark, så O.K. – det skall finnas frihet att sälja mark, men vi har en fastighetsbildningslag och många institut som gör att det inte blir fråga om ohämmad handel med mark, utan det sker hela tiden under samhällets kontroll.

Det är för mig inte upprörande att en skärgårdsbo som äger ett markområde också skall kunna sälja detta, exempelvis för fritidsbebyggelse, även om jag tror att det inte kommer att bli så vanligt. Det finns så att säga *inget naturligt incitament för detta, utan det naturliga är att vederbörande upplåter marken enligt ett arrendecavtal.* Detta är förmodligen ekonomiskt betydligt förmånligare.

Jag vill också påpeka för herr Olsson att hans partikamrat i utskottet har gått med på vad utskottet är enigt om, nämligen att man skall kunna få stöd för investeringar i byggnader och anläggningar. Om man fått det stödet har man enligt gällande civillag givetvis rätt att sälja sina byggnader och anläggningar. Vi har ju ingen som helst materiell livsegenskap, tack och lov. Att det sedan kan finnas vissa villkor för stödet är en annan sak.

Men det skulle vara intressant att veta: *Vill verkligen kommunistiska partiet förbjuda människor att avyttra den egendom de besitter?* Då tycker jag att man har gjort en kovändning utifrån sina vanliga ideologiska utgångspunkter.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Sysselsättning och utkomst för befolkningen i skärgården är ett svårt problem. Det problemet har bestämda orsaker. Industrialiseringen av samhället har sugit åt sig en mängd människor, vilket omöjliggjort sysselsättningen ute i skärgården, därför att den sysselsättningen är *mindre lönsam.* Och jag får säga att de grupper som herr Krönmark och hans parti företräder har bidragit till detta sug.

Det är heller ingen tillfällighet att när vi skall diskutera och lösa detta problem finns det reservationer bara från moderata samlingspartiet och vänsterpartiet kommunisterna. Vi anser – det är riktigt – att det är angeläget med stöd till anläggningar som kan gynna sysselsättning i skärgården, och det står ju också jag för. Men herr Krönmark måste väl ändå hålla med om att det finns en motsättning här. När man skall skapa sysselsättningstillfällen har man svårt att köpa mark till arbetsplatserna, därför att markpriserna är för höga. Och varför är de för höga? Ja, kort sammanfattat har moderata samlingspartiets syn på markpolitiken fått slå igenom alltför mycket. Om det i stället förts en verkligt socialistisk markpolitik hade man inte haft dessa höga markpriser att slåss med. När man nu försöker skapa sysselsättningstillfällen i en glesbygd men försöken hindras av att markpriserna är för höga, så är det ju en motsättning som måste bero på något och som måste förklaras.

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

I den reservation som jag här kommenterat har herr Krönmark föreslagit statligt stöd för anskaffning av mark till privata företagare. Men i andra sammanhang vill han att det skall finnas en mer eller mindre fri rätt för markägaren att sälja mark till människor som vill bygga fritidsstugor osv. Det är det som varit anledningen till att markpriserna har pressats upp så högt att man nu måste ha statligt stöd för att köpa den mark som behövs för att lokalisera en mindre industri.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste säga att herr Olssons i Stockholm argumentering blir mer och mer kuriös. Han säger – och där kan vi för övrigt vara överens; det är ju roligt att åtminstone på en punkt kunna vara överens med en kommunist – att skärgården avfolkas på grund av suget från industrialiseringsprocessen och urbaniseringen. Men jag kan inte hålla med om att moderata samlingspartiet där har något speciellt ansvar. Det har i stället varit en utveckling i samhället, och vi kan beklaga att den har gått så långt som fallet varit. Säkert hade det varit värdefullt om man satt in motåtgärder tidigare, innan avfolkningen gått så långt som den nu gjort. Nu kan man bara konstatera faktum. Och jag tycker att vi kan erkänna att vi alla är lika ansvariga för den utvecklingen.

Beträffande de höga markpriserna vill jag säga att det väl i några områden i Stockholms skärgård är mycket höga markpriser, men vi vet också att när det gäller att bygga hus betyder markpriserna ganska litet. När herr Olsson säger att vi skulle haft en helt annan situation om vi hade fört en socialistisk markpolitik tidigare, så kan det väl ligga något i det. Men det har ju funnits förutsättningar för en socialistisk markpolitik, t. ex. när staten sålde marken på Järvafältet till kommunen. Inte bidrog det till att pressa prisnivån på mark i Stockholmsområdet. Tvärtom, där tog man verkligen ut marknadsvärdet ordentligt.

Markpriserna har faktiskt med samhällsutvecklingen och inflationen att göra. Men det är en diskussion som spänner över ett mycket vidare fält, och den debatten skall jag inte ta upp nu. Det får vi göra en annan gång. Just nu vill jag inte ta kammarens tid i anspråk för det.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Inte heller jag skall ta kammarens tid i anspråk med att diskutera den frågan, och eftersom herr Krönmark inte har några fler argument skall jag inte säga mycket i denna sista replik. Men när herr Krönmark säger att markpriset betyder så litet, när man bygger hus, så frågar man sig varför moderata samlingspartiet har kostat på sig en reservation i den frågan och begärt statligt stöd för att komma till rätta med problemet med de höga markpriserna.

Herr WICTORSSON (s):

Herr talman! Vi diskuterar i dag utvecklingen i landets skärgårdsområden. När det gäller skärgårdarna kan många utveckla stor värtalighet

och uttrycka sina känslor med poetisk värme. Jag överlåter debatten i den delen till dem som är bättre skickade än jag att utöva litteratörernas värv. För mig är det den grå och mödosamma vardagen för skärgårdarnas människor som är det viktiga.

Vilka möjligheter har en bofast skärgårdsbefolkning att finna utkomst-möjligheter i ett föränderligt samhälle? Går det att stanna kvar och även i dagens samhälle finna en trygg bärgning som också ger del i samhällets standardutveckling, sociala service och kulturutbud? Kan även skärgårdsbon finna fog för utvecklingstro och framtidsoptimism? Klarar skärgårds-samhället med sina rötter i en naturahushållning långt tillbaka i tiden omställningen till dagens och morgondagens verklighet? Det är omkring dessa frågor som dagens debatt kretsar. Först något om bakgrunden.

Under en lång rad år har den bofasta befolkningen i skärgårdarna minskat, samtidigt som den kvarvarande befolkningen har blivit allt äldre. Orsakerna härtill är uppenbara: bristande försörjningsmöjligheter, under-sysselsättning, försämrade förutsättningar för jordbruk och fiske, för utbildning och service av olika slag samt det förhållandet att ungdomen söker sig dit där det finns bättre möjligheter att få arbete, utbildning och nöjen.

En enkät som gjordes av länsstyrelsen i Stockholms län visar att blott två tredjedelar av de förvärvsarbetande i skärgården hade full sysselsättning. Den genomsnittliga sysselsättningen var nio och en halv månad per år. Inkomsterna per invånare i skärgården låg 22 % lägre än för jämförbara inkomsttagare i fastlandsförsamlingarna. Skärgårdarna uppvisar alla de problem som vi brukar kalla glesbygdsproblem. I skärgårdarna förstärks dessa problem av de speciella svårigheter som sammanhänger med den isolering som skapas av vattnet.

Det är därför naturligt att samhället går in med åtgärder som syftar till att bryta denna negativa utveckling – då inte bara för att söka klara den nuvarande befolkningen utan även för att ge underlag för en viss inflyttning i skärgårdsområdena som är nödvändig för att dessa skall kunna fungera. Även om hittills kommuner och landsting har tagit på sig, och även framöver får stora uppgifter på detta område, är det naturligt att också staten tar sin del av ansvaret.

Insatserna motiveras av att vi vill ge människorna i dessa områden bättre utkomstmöjligheter och en med andra områden jämförbar standardutveckling socialt och kulturellt. Men de motiveras också av skärgårdarnas stora betydelse som rekreationskälla. Sedan lång tid tillbaka har människorna i allt större utsträckning på sin fritid uppsökt skärgårdsmiljön, unik genom mötet mellan land och hav. Skärgårdens betydelse som rekreationskälla är avhängig av att det finns en fast befolkning som underlag för service och kommunikationer samtidigt som rekreationslivet kan erbjuda den bofasta befolkningen nya sysselsättningsmöjligheter. Det är viktigt att rekreationslivet utvecklas så, att det inte medverkar till en ytterligare privatisering av skärgårdarna utan att skärgårdsområdena i stället görs tillgängliga för nya befolkningsgrupper

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

som av sociala eller ekonomiska skäl tidigare har stängts ute.

Mot den bakgrund som skisserats finns det all anledning att med tillfredsställelse hälsa det förslag som regeringen har lagt fram om stöd för olika åtgärder inom skärgårdsområdena. Förslaget bygger på en delvis ny teknik när det gäller att hantera utvecklingen i glesbygdsområdena. Med utgångspunkt i önskemålet att klara en helårssysselsättning byggs stödformen skärgårdsföretag upp med delar från olika verksamhetsområden. En deltidssysselsättning i jordbruk kan på detta sätt kombineras med en deltidssysselsättning i fiske, en deltidssysselsättning i turism, en deltidssysselsättning i exempelvis ett mindre varvsföretag till en helårssysselsättning i skärgårdsföretaget.

Metoden har inte prövats tidigare i den regionalpolitiska stödverksamheten och ställer speciella krav, särskilt administrativt. Jag tycker att man har löst dessa frågor på ett hyggligt sätt när man lagt det administrativa huvudansvaret för denna verksamhet på lantbruksnämnderna. En förutsättning för att metoden skall fungera är emellertid att den kan användas inom klart avgränsade områden – i annat fall kommer säkerligen betydande tolkningssvårigheter att uppstå när det gäller gränsdragning mot jordbrukspolitik, skogspolitik och regionalpolitik i allmänhet. Skärgårdarna är även med den försiktiga uppmjukning som skett under utskottsbehandlingen sådana områden. Det är möjligt att den här valda metoden kan komma till användning även inom andra liknande glesbygdsområden i vårt land och att vi därigenom skulle kunna få en politik för landsbygdsutveckling. Huruvida detta kan bli resultatet av det här första försöket är en fråga för framtiden, där inte minst erfarenheterna av det system med skärgårdsföretag som nu föreslås kommer att ha en stor betydelse.

De åtgärder som föreslås av regeringen och som i allt väsentligt tillstyrks av utskottet kan te sig blygsamma i förhållande till de behov som känns angelägna. Till detta bör då sägas att den verksamhet som här skall påbörjas har en hel del av försöksverksamhet över sig. Utvecklingen får visa om insatserna varit välavvägda eller om ytterligare resurser behöver sättas in. Avgörandet på den punkten fattas inte i första hand här i riksdagen utan av människorna ute i skärgårdsområdena.

Uppslutningen och viljan har i många sammanhang deklarerats av skärgårdsbefolkningen. Nu gäller det att omsätta dessa uttalanden i praktisk handling. Ett stort ansvar för ett lyckat resultat ligger på kommuner och landsting, inte minst när det gäller att lösa de konkreta planeringsfrågorna.

I detta sammanhang vill jag säga till herr Olsson i Stockholm att jag har svårt att förstå hans uppgivelse när det gäller förutsättningarna för landsting och kommuner att bära sin del av ansvaret för skärgårdsområdenas utveckling.

Vi har i olika sammanhang dragit upp gränser för vad staten, landstingen och kommunerna skall syssla med. För mig är det naturligt att de gränserna behålls även inom skärgårdsområdena. Om man, herr Olsson

i Stockholm, inte får igenom önskade åtgärder på det kommunala planet har man ju alla möjligheter att utkräva ett politiskt ansvar också i dessa församlingar.

Som exempel på de åtgärder som i det här sammanhanget kan bli aktuella vill jag bara peka på de förslag som socialdemokraterna lagt fram i Stockholms läns landsting.

Herr talman! Det är inte bara ute på fältet som förslag om åtgärder i skärgårdsområdena ställer speciella krav på administrationen. Det har de gjort också här i riksdagen, där förslagen liksom det stora antalet motioner nödvändiggjort underremisser till ett stort antal utskott. Detta arbete har löpt smidigt, och det kan tas som ett gott omen för arbetet ute på fältet.

I allt väsentligt har en mycket bred enighet kunnat uppnås i utskottsarbetet. Bakom utskottsbetänkandet i dess helhet står socialdemokrater, centerpartister och folkpartister. Av herr Krönmarks anförande alldeles nyss framgår att även moderata samlingspartiet i stora delar instämmer i det utskottsbetänkande som nu föreligger.

Det finns några reservationer från ytterkanterna, från moderaterna och vpk. I reservationen 1 anser herr Krönmark och herr Wachtmeister i Johannishus att det föreslagna skärgårdsstödet skall utgå även till anskaffning av mark och annan fast egendom. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning skulle detta kunna innebära risker för att den statliga stöd-givningen skulle medverka i den redan i dag alltför omfattande markspekulationen i skärgårdsområdena. I den mån det uppkommer behov av kreditmöjligheter på dessa områden anser utskottet att det finns möjlighet att tillgodose de behoven på kreditmarknaden i allmänhet.

Herr Krönmark sade i sitt anförande att denna ovilja hos utskottsmajoriteten att acceptera moderaternas krav på att ett statligt stöd skall utgå även till anskaffning av mark och annan fast egendom var ett utslag av den socialdemokratiska markpolitiken. I så fall är det en markpolitik som omfattas av en mycket bred majoritet här i riksdagen. Det är kanske naturligt att vpk står bakom detta förslag. Men, herr Krönmark, bakom detta ställningstagande i utskottet står dessutom folkpartiet och centerpartiet. Menar herr Krönmark att även dessa partier har accepterat den socialdemokratiska markpolitiken?

Mot denna bakgrund yrkar jag avslag på reservationen 1.

I reservationen 2 av herr Takman behandlas dels projektstöd till va-anläggningar för att underlätta den bofasta befolkningens flyttningar, dels frågan om statlig företagsamhet i skärgårdsområdena. Va-anläggningarna är kommunala angelägenheter, för vilka statsbidrag inte kan utgå annat än om anläggningarna bedrivs såsom beredskapsarbeten. Något särskilt bidrag i skärgårdsområdena synes inte vara motiverat. Jag har över huvud taget svårt att förstå vad vpk menar med talet om projektstöd i detta sammanhang. Självklart är det önskvärt att även de statliga företagen tar sitt ansvar för en positiv näringslivsutveckling i skärgårdsområdena. Detta får dock ske inom ramen för den statliga företagspolitiken i övrigt.

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Mot denna bakgrund avstyrker jag reservationen 2.

I reservationen 3 föreslår herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus att det regionalpolitiska stödet på öar som saknar landförbindelse skall utgå efter samma grunder som i det inre stödområdet. Jordbruksutskottet har här anslutit sig till vad inrikesutskottet enhälligt – alltså inkl. moderaterna i inrikesutskottet – har sagt i sitt yttrande, nämligen att riksdagen senare i år kommer att få pröva frågan, om man i framtiden skall behålla villkoret att sysselsättningsstöd utanför inre stödområdet endast får beviljas i samband med lokaliseringsstöd. Om det härvid sker en förändring av sysselsättningsstödet utformning i detta hänseende, förutsätter utskottet att ändringen även kommer att avse sysselsättningsstöd till företag i skärgårdarna. Mot denna bakgrund avstyrker jag reservationen 3.

I reservationen 4 tar herr Takman upp frågan om särskilt bidrag till driftstöd för butiker och varubilar i skärgården. Näringsutskottet har i sitt yttrande hänvisat till riksdagens uttalande den 17 mars i år om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd. Vid det tillfället behandlade riksdagen tre motioner, som bl. a. innehöll förslag om fraktbidrag och driftbidrag och förslag om att det kommersiella glesbygdssstödet skulle utgå i samtliga glesbygdskommuner i landet. Riksdagen ställde sig bakom näringsutskottets betänkande, vari förutsattes att regeringen vid utformningen av en proposition om det framtida stödet till kommersiell service i glesbygd skulle beakta de förslag som framförts i motionerna. Jordbruksutskottet ansluter sig till näringsutskottet på denna punkt. Mot denna bakgrund avstyrker jag reservationen 4.

I reservationen 5 angående boende-, plan- och markfrågor av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus tar moderaterna upp en gammal käpphäst, nämligen kravet på en förenklad planläggning av fritidsbebyggelse. Ett bifall till detta krav skulle, som civilutskottet har framhållit, hindra kommunerna från att med hjälp av planering styra fritidsbebyggelsens utveckling. Med hänsyn till behovet av en översiktlig fysisk planering i skärgårdsområdena för att hindra en fortsatt privatisering kan detta krav inte tillgodoses. Den enskildes önskemål om större frihet får här stå tillbaka för samhällets krav på ett övergripande skydd för natur och miljö.

Här gjorde herr Krönmark en kommentar, som i varje fall för oss som har upplevt utvecklingen i Stockholms skärgård föreföll något märklig. Han sade nämligen att det finns så stora arealer i skärgården att det inte finns anledning att behålla kravet på kommunalt planläggningsmonopol. De flesta människor som har möjlighet att ta sig ut i Stockholms skärgård upptäcker snabbt att de stora arealerna i varje fall inte står till förfogande för den friluftssökande allmänheten utan är ockuperade av en starkt privatiserad enskild fritidsbebyggelse. I detta område och även i andra delar av skärgårdarna där man upplever ett hårt tryck från fritidsbebyggelsen är det nödvändigt att kommunerna har möjligheter att sköta planeringen och ta sitt ansvar för utvecklingen. Därför kan mo-

deraternas krav inte tillmötesgås på den här punkten, än mindre med tanke på att det i moderaternas förslag inte finns några garantier för att privatiseringen inte fortsätter att öka, om man medger en förenkling av planeringsmetodiken.

Mot denna bakgrund avstyrker jag reservation nr 5.

I reservation 6 begär herr Takman att riksdagen skall besluta om särskilda statliga bidrag för förbättring av hälso- och sjukvården i skärgårdsområdena, så att befolkningen där bereds samma service som andra medborgare. Jordbruksutskottet anser det angeläget att skärgårdsbefolkningen får en hälso- och sjukvård som är likvärdig med andra medborgares. Det är emellertid en uppgift för kommuner och landsting, och kostnadsfördelningen mellan kommuner och stat klaras av i andra sammanhang än de som nu är aktuella. Därför avstyrks det krav som framförs i reservation nr 6.

Herr talman! Med vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på samtliga reservationer.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wictorsson kommenterade mitt inlägg med att säga att det andas uppgivelse inför kommunernas och landstingens ansvar. Han menade att om kommuner och landsting inte sköter sina uppgifter så kan man utkräva politiskt ansvar. Men det är inte detta det handlar om här, utan det är ju riksdagen vi står i och det är en proposition vi behandlar som gäller statliga utgifter. Det jag har talat för och det som vår motion och våra reservationer talar för är ju att staten skall gå in med större insatser för att hjälpa kommuner och landsting.

Och när herr Wictorsson kommenterar reservation nr 2 av herr Takman låter det på samma sätt: Vatten- och avloppsanläggningar är kommunala angelägenheter, och staten skall alltså inte lägga sig i. Det är den synen vi vänder oss mot. Vi anser alltså att det skall finnas särskilda projektstöd just för denna typ av glesbygdsområden.

Herr Wictorsson menar vidare att statliga företags verksamhet skall skötas i annan ordning och att den statliga företagsamheten inte skall göra några särskilda insatser i skärgården. Den synen kan vi inte acceptera. När det gäller företagsinsatser ute i skärgården måste man se det hela samhälleligt och inte enbart ur lönsamhetssynvinkel. När statliga företag satsar gör man det i enlighet med samma lönsamhetskalkyler som de privata företagen arbetar efter. Det har väl visat sig inte minst vid kammarens senaste debatter.

När det gäller reservation 4, som handlar om åtgärder för kommersiell service i form av fraktstöd och allmänt stöd till dagligvaruhandeln, hänvisar herr Wictorsson till vad näringsutskottet har sagt. Det kanske är en litet plump kommentar av mig, men vad näringsutskottet har sagt kan ju rimligtvis inte skärgårdsborna köpa. De kan inte leva av uttalanden från riksdagsutskott, utan vad det handlar om är konkreta insatser som gör att de kan få handla sina dagligvaror och att det finns ett särskilt stöd just till försäljning och frakt av dessa varor.

---

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wictorsson kom flera gånger tillbaka till uttrycket att han ville förhindra ytterligare privatisering av skärgården. Det var den pliktrogne, sanne socialisten som talade. För herr Wictorsson är det tydligen något av det hemskaste man kan tänka sig att privatmänniskor skall äga mark. Det är en röd tråd i hans föreställningsvärld att mark skall vara i allmän ägo.

Han säger att reservationen 1 ifrån moderaterna skulle innebära risker för markspekulation.

Men, herr Wictorsson, vad är det saken gäller här? Herr Wictorsson kan inte läsa ut av reservationen ett stöd för markexploatörer i skärgården. Här gäller det stöd till skärgårdsföretag. Där kan det innebära att man behöver komma åt ett markområde för skärgårdsföretaget. Som jag sade förut kan detta inte ha särskilt stor omfattning.

Det är betecknande för markpolitiken i detta land att man här direkt förbjuder att stödet skall kunna utgå till förvärv av mark.

Låt oss ta parallellen med det statliga stödet till jordbruksföretag. Där finns bidrag för drift, för inventarier och även för att förvärva jordbruksmark. Det är väl helt logiskt att man för skärgårdsföretag skulle ha precis samma regler och kunna ge bidrag till förvärv av mark. Det innebär ingen skyldighet att ge sådana bidrag. Men här har man i stället gått in för ett förbud.

Herr Wictorsson säger att en bred majoritet i riksdagen står bakom. Det är inte bara socialdemokraterna, utan även vpk samt centerpartiet och folkpartiet. Ja visst, det har jag konstaterat med beklagande. Från moderata samlingspartiets sida har vi dock vana att stå ensamma när det gäller markpolitiken. Även om det finns en bred majoritet i riksdagen är jag dock inte alls övertygad om att förslaget har en bred majoritet hos svenska folket. Jag är nästan övertygad om att det är precis tvärtom, att det finns en bred majoritet inom svenska folket som har en helt motsatt uppfattning då det gäller markägandefrågorna.

När det gäller reservationen 5 menar herr Wictorsson att ett förenklat planförfarande skulle hindra kommunernas planering. Enligt min uppfattning, herr talman, behöver det inte hindra, men det innebär ett minskat krångel. Man gör alltså en översiktlig planering men behöver inte gå in i detalj så mycket som man gör i vanliga fall.

Visst skall det vara en planering – jag är inte den som vill ha en ohämmad exploatering – men nog skall det finnas förenklade möjligheter även för fritidsbebyggelse i skärgården.

Herr Wictorsson kommer tillbaka till att privatisering är något hemskt. För mig är det en naturlig utveckling. Vi har en strandlag, och det tycker jag är en bra lag. Skärgårdsområdena kommer att vara tillgängliga för det rörliga friluftslivet. Men på de större öarna bör man ha möjlighet att tillåta en viss exploatering för fritidsbebyggelse. Den får givetvis inte vara en tät exploatering.

Jag råkade säga något om stora arealer, men jag skall hålla med om

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

att i vissa delar av Stockholms skärgård är det trångt. Vi har dock många andra skärgårdar här i landet, och detta gäller ju skärgårdar generellt.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan hålla med herr Olsson i Stockholm på en punkt, och det är när han själv konstaterade att han gjorde ett plump yttrande beträffande att skärgårdsborna inte får någon kommersiell service därför att riksdagen uttalar att man vill avvakta ett övergripande förslag när det gäller den kommersiella servicen i landet i dess helhet. Med den arbetsmetod vi brukar ha i riksdagen är detta ett naturligt sätt att hantera problemet.

Sedan några ord till herr Krönmark. När man studerar moderaternas inställning till förslagen i skärgårdspropositionerna sådan den kommer till uttryck i utskottsbehandlingen och kammardebatten kan man konstatera att det inte finns särskilt mycket kvar av den storvulnhet som moderaterna har försökt visa i skärgårdsfrågor. När det kommer till det praktiska förverkligandet av en politik som kommer att gagna skärgårdarnas utveckling visar nu erfarenheten att av de flotta parollerna från moderata samlingspartiets sida finns i stort sett bara kvar vaktsländet om en fortsatt markspekulation och en ökad privatisering av skärgårdsområden.

Herr Krönmark konstaterar med beklagande att det inte längre handlar om en socialdemokratisk markpolitik utan om en markpolitik som omfattas av en mycket bred majoritet i riksdagen. Jag hälsar detta med tillfredsställelse, och det tror jag alla gör som har ett levande och starkt intresse för en riktig utveckling av skärgården.

Herr Krönmark påstår sedan att jag har sagt att en uppluckring genom ett förenklat översiktligt planeringsinstrument för fritidsbebyggelsen skulle hindra kommunerna från att verkställa sin planering. Det är inte jag som säger så, herr Krönmark, utan civilutskottet, det utskott i riksdagen som i första hand har att pröva frågorna om samhällsplaneringen i allmänhet.

Sedan vill jag slutligen med största tillfredsställelse notera att herr Krönmark, som jag uppfattade som representant för moderata samlingspartiet, uttalar att strandlagen är en bra lagstiftning.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Sakligheten i herr Wictorssons argumentering lyser totalt med sin frånvaro. Han sade att vi talat storvulet om skärgårdsfrågorna men att det inte fanns kvar någonting annat än det som gäller markpolitiken. Herr Wictorsson stod själv i talarstolen för ungefär 20 minuter sedan och sade att moderata samlingspartiet stod bakom stora delar av det här utskottsbetänkandet. Det är alldeles riktigt, och det sade jag själv i mitt anförande. Herr Wictorsson, försök håll reda på vad ni själv har sagt!

Herr Wictorsson gör vidare påståendet att det som utmärker oss är

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

att vi slår vakt om markspekulationen. Om herr Wictorsson vill delta i en debatt, skall han lyssna till vad som sägs i den. Jag sade tidigare att det inte är fråga om markspekulation; en sådan har inte något stöd från moderata samlingspartiet. Däremot anser vi att det skall finnas möjligheter för privat ägande av mark för olika ändamål, bl. a. för fritidsändamål. Men det är inte fråga om någon spekulation. Privat ägande är en av de möjligheter vi har för att kunna få en levande skärgård. På så sätt får vi ett utökat fritidsboende i skärgården, och detta ökar basen och ger större möjligheter för den bosatta befolkningen att existera.

Sedan säger herr Wictorsson att det inte var han som sagt att det tänkta planförfarandet skulle hindra kommunerna i deras planering, utan civilutskottet. Jag ger herr Wictorsson rätt i detta. Civilutskottet har sagt detta, men jag noterar också att den moderata representanten i civilutskottet inte biträtt den uppfattningen. Jag delar inte heller utskottets uppfattning.

Men jag vill också se detta som något av ett utflöde av den inställning i fråga om markpolitik som vi tyvärr fått här i Sverige under det senaste decenniet. Herr Wictorsson använder fortfarande ordet "privatisering" som något mycket negativt; han anser att en sådan skall förhindras till varje pris. Jag vågar säga att majoriteten av svenska folket uppfattar detta som ett honnörsord. När herr Wictorsson har en annan uppfattning vill jag säga att han fjärrar sig från den uppfattning som folk i gemen har.

Herr WICTORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller sakens sakligheten i argumenteringen var det inte jag som förde in begreppet socialdemokratisk markpolitik i den här debatten, utan det var herr Krönmark som gav den beteckningen åt ett utskottsförslag som stöds av fyra partier.

Det måste föreligga någon form av missförstånd hos herr Krönmark när det gäller begreppet "privatisering". Om herr Krönmark i större utsträckning sysslat med de planeringsfrågor som är aktuella exempelvis i det skärgårdsområde som ligger närmast det här huset, så hade han varit på det klara med att med begreppet privatisering menas att man berövar allmänheten dess möjligheter att ägna sig åt rörligt friluftsliv och att ströva på de marker som finns. Enskilda markägare sätter nämligen upp staket och bebygger markområden på ett sådant sätt att allmänheten stängs ute. Det är om detta som debatten handlar. På den här punkten och på flera punkter är det riktigt som herr Krönmark säger: Moderaterna redovisar en annan linje, men moderaterna står också ensamma. Av den magnifika skärgårdspolitik som man i olika sammanhang har försökt gå ut med och presenterat – inte minst i valsammanhang – kvarstår efter den här debatten och efter de beslut vi snart kommer att fatta bara den skillnaden att moderaterna vill slå vakt om en fortsatt och ökad privatisering av skärgårdsområdena och därmed också slå vakt om en fortsatt spekulationsverksamhet.

Herr Krönmark: Jag är ingen motståndare till privat äganderätt. Ingen kan beskylla det socialdemokratiska partiet för att vara motståndare till privat äganderätt. Däremot hävdar vi att det finns allmänna samhällsintressen som i vissa situationer måste ta över de enskildas intressen. Och när det gäller frågorna om planering i skärgården kan man inte – med ansvar för utvecklingen, med ansvar för att tillgodose rekreationsbehovet hos de stora breda folkgrupperna – acceptera ett fortsatt utestängande av dessa grupper från möjligheterna att utnyttja de här områdena.

Orsaken till att hettan kanske ökar i debatten är enbart moderata samlingspartiet. För vad har man gjort på det här området? Jo, man har i överklaganden till JO, i skärgårdsprogram, i den allmänna politiska debatten konsekvent gått ut och misstänkliggjort samhällets åtgärder på de här områdena. Då får man också vara beredd att acceptera att andra, som har andra meningar, talar om detta förhållande.

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! När länsstyrelsen i Stockholms län för ett par år sedan lämnade ifrån sig en utredning om Stockholms skärgård använde man titeln "En levande skärgård". Det var inte bara en titel utan också en sammanfattning av utredningen och ett koncentrat av förslagen.

En levande skärgård innebär en skärgård med bofast befolkning. Den befolkningen måste ha rimlig tillgång till service, ha möjligheter till samsällskap och ha trygghet.

Skärgården är både ett kultur- och ett naturlandskap. Den har skapats av människan och är beroende av människan. Alla som besöker skärgården för att ta del av och njuta dess skönhet är mer eller mindre beroende av den bofasta befolkningen. Utan denna skulle varken fritidsboendet eller fritidsaktiviteter kunna fungera.

Ytligt sett finns motsättningar mellan skärgårdens bofasta befolkning och fritidsintressena. Men den grundläggande värdegemenskapen är långt större. Skärgården måste vi alla värna om.

När olika intressen kolliderar rör det sig ofta om hur man skall använda mark och vatten. Den bofasta befolkningen har ett rimligt krav att ekonomiskt kunna utnyttja sina ofta knappa resurser. Den kommunala och statliga fysiska planeringen skall å sin sida hävda övergripande intressen. Så uppstår lätt en konflikt.

Utvecklingen under senare år har av många skäl medfört ett större behov av att styra även bebyggelsen i glesbygd. Samhället måste söka finna en rättvis fördelning av mark- och naturresurser. Självfallet kan detta ibland synas drabba markägare väl hårt.

De riktlinjer som riksdagen antagit för användningen av mark och vatten måste baseras på en ekologisk grundsyn. Detta gäller alldeles särskilt skärgårdsområdena. Känsligt växt- och djurliv skall skyddas. Fritidsbebyggelsen måste planmässigt smälta in i miljön. Det rörliga fri-luftslivet bör styras till områden där risken för förorening är liten.

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Ofta är ägoförhållandena vad beträffar marken mycket splittrade i skärgården. Detta försvårar detaljplaneringen. Länsstyrelsen i Stockholms län har gjort försök med förenklad planläggning i samband med lokalisering av uthyrningsstugor. Vidare beviljar samma länsstyrelse i allmänhet dispens för permanentbebyggelse i samband med jord- och skogsbruk eller fiske. Även om det är fråga om bostäder eller lokaler avsedda för hantverk eller småindustri är länsstyrelsen generös med dispensgivningen.

Den utveckling som skett i vår största skärgård – den i Stockholms län – visar på att det är möjligt att med litet smidighet kunna anpassa planeringen både efter de krav som kan ställas av den bofasta befolkningen och de riktlinjer som uppställs i den fysiska planeringen. En del svårigheter och irritationsmoment kan också säkert lösas när kommunernas arbete med den fysiska planeringen leder fram till mera konkreta planer.

Den fysiska planeringen i vårt land börjar nu komma in i ett skede där kommunerna i fråga om känsliga områden, t. ex. skärgårdsområden, börjar få ett allt fastare grepp om sina planer. Visst kan ibland väntan på en detaljplan bli både lång och irriterande men det är nu angeläget att planeringen får fortskrida enligt uppdragna riktlinjer och att kommunerna får fram sina översiktliga planer.

Med de planerna som grund finns förutsättningar för ett sådant utnyttjande av våra skärgårdar att det blir möjligt att förena intressen som företräds både av den bofasta befolkningen och av fritidsfolket.

Kommunens rätt att styra den fysiska planeringen måste vi slå vakt om. Den är på längre sikt helt nödvändig. Ganska snart är planerna så långt framme att man kan dra upp riktlinjer för den framtida markanvändningen. Till dess har handläggningen av planeringsärenden i Stockholms län och dess skärgård visat att det är möjligt att med samarbete och smidighet övergångsvis lösa aktuella problem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Fru FREDRIKSON (c):

Herr talman! Det har varit intressant att lyssna till duellen mellan socialdemokraterna och moderaterna angående markvärdestegring och markspekulationer. Båda begreppen är en produkt av den jordförvärvslag som på 1960-talet genomtrufades av moderaterna och socialdemokraterna i samarbete och vars konsekvenser centern redan då varnade för. Man vägrade då att lyssna och nu får såväl moderaterna som socialdemokraterna uppleva hur verkligheten har bevisat hur felaktig den nya jordförvärvslagen var.

Nu är vi alla tydligen överens om att det, för att skärgårdarna skall kunna behålla en fast boende befolkning, för att man där skall kunna bevara de värden som finns i kultur och naturmiljö, för att de även skall vara trivsamma för fritid och rekreationsområden, är nödvändigt att aktiva stödåtgärder vidtas för främjande av olika slag av företags-

verksamhet i dessa områden.

I centermotionerna 1648 och 1651 tas dessa frågor upp för hela vårt land. Speciella förhållanden råder på många håll, inom såväl Bohusläns som Stockholms kustband. Ett exempel. En del samhällen har redan till största delen övergått till fritidssamhällen. Men det finns fortfarande sådana som kan bevaras för året-runt-boende om man vidtar åtgärder omgäende. De åtgärder som kan komma i fråga ligger framför allt i regionalpolitiken. Endast genom att skapa goda sysselsättningsmöjligheter blir det möjligt att behålla kustlandets samhällen året-runt-bebodda.

Propositionens och utskottsbetänkandets utformning av stödet till skärgårdsföretag utgör ingen fullständig lösning på sådana utvecklingsproblem som jag här har berört. De utgör ändock ett försök att förbättra situationen inom övärlden. Vi har ansett att de föreslagna stödåtgärderna bör sättas in även för delar av skärgården som inte är öar – att begreppet skärgård inte skall få en alltför snäv avgränsning. Just avgränsningen av vad som är skärgård är av stor betydelse för att de möjligheter till stöd som nu införs skall få någon riktig omfattning och effekt. Det är angeläget att även företag i kustbandet kan stödjäs. Vi anser detta viktigt för helheten.

Det naturliga näringsfånget i skärgården är fiske av olika slag. Här gäller det bl. a. att kunna utveckla kustfisket genom olika åtgärder. Vi måste också ha observans på exempelvis industri- och samhällsutsläppens effekter för fisket. Förslag om avsättning av inkomst på särskilt konto har vi lagt fram. Då skatteutskottet hänvisar till att frågor om konto-avsättning och resultatutjämnning allsidigt skall utredas, avvaktar vi i den frågan. Fiskerikommitténs förslag till olika åtgärder kommer att vara av betydelse. De bör dock komma snabbt.

För Bohusläns skärgård gäller speciella problem i vad avser fiskets utveckling. Vi är beroende av fiskbeståndsvården i Nordsjön och av framtida gränsdragningar mellan länderna. Bägge problemen måste lösas så att ett uthålligt fiske kan bedrivas. Detta har vi vid ett flertal tillfällen debatterat här i kammaren.

Skärgårdsområdena har speciella förhållanden när det gäller kommunikationer. Dessa har hittills behandlats speciellt snålt när det gäller stöd till trafiken. Det är därför tillfredsställande att trafik- och jordbruksutskotten kunnat enas om att det är en statlig uppgift att svara för färjetrafik i skärgården. Stora kostnader avlastas härmed skärgårdsbefolkning och kommuner.

Stödet till båttrafiken – som vi egentligen anser skulle ha haft större omfattning – bidrar också till att skapa goda kommunikationer.

Tillämpningen av bestämmelserna kommer att vara av stor betydelse och kommer därför att följas med intresse av alla berörda och antagligen ge anledning till framtida justeringar och förbättringar.

När det gäller frågan om speciellt skolskjutsbidrag hänvisar utbildningsutskottet i sitt yttrande till propositionen 1975/76:88 samt till att frågan om statsbidrag till kommunernas skolverksamhet behandlas av

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

utredningen om skolan, staten och kommunerna. Det är angeläget att statsbidragets storlek kan anpassas till kommunernas skiftande skolverksamhet. Vi har i centermotionen begärt ett särskilt skolskjutsbidrag på 90 % av kostnaderna.

En förutsättning för permanent boende i skärgården är att barnen ges möjligheter att bo i föräldrahemmet. Det måste anses vara otillfredsställande att, som f. n. är fallet, barn från så många skärgårdshem måste bo inackorderade på skolorten från första skolåret. Det innebär otrygghet för såväl barn som föräldrar. För föräldrarna är det svårt att inte få ha barnen hemma under de första, viktiga skolåren.

Vi förutsätter att det i utbildningsutskottets yttrande nämnda bidraget kommer att utgå och får en sådan utförning att det kommer att tillgodose hemställan i motionen 1651 p. 1 g.

Bostadsbyggandet i skärgården måste få möjligheter att utvecklas. Därigenom skapas bättre underlag för olika verksamheter. Här måste den kommunala planeringen beakta detta. I olika riksdagshandlingar har uttalats att glesbebyggelse inte skall hindras. Centermotioner – som riksdagen nyligen bifallit – om att dessa uttalanden skulle vara motiv i byggnadslagen bör ge förutsättningar för en mera aktiv planering för bebyggelse även i vissa skärgårdsområden.

I det betänkande som vi nu debatterar har många centerförslag beaktats och en del frågor utredes. Därför har inga centerreservationer avgivits. Vi betraktar de beslut som nu fattas som inledning till en försöksverksamhet, vilken vi har anledning att noga följa, och återkommer med kompletteringar eller förändringar om vi inte når de mål vi har för skärgårdens utveckling.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Fru Fredrikson sade att det hade varit trevligt att lyssna till meningsutbytet mellan mig och herr Wictorsson angående markspekulation. Sedan kom hon fram till en konstig slutledning, nämligen att markspekulationen var ett resultat av den ändring i jordförvärvslagen som skedde 1965. Jag måste faktiskt uppmana fru Fredrikson att litet närmare förklara sin tankelinje i detta fall. Jordförvärvslagen gäller jordbruksfastigheter. Enligt vad jag vill minnas utgör jordbruksfastigheterna i skärgården inte fullständiga jordbruksenheter. Det var väl också redan tidigare så att även icke jordbrukare fick förvärvstillstånd i sådana fall. Därför kan jag inte finna att just den lagändringen på något sätt har verkat spekulationsbefrämjande, men det skulle som sagt vara intressant att av fru Fredrikson få höra den närmare motiveringen.

Sedan ytterligare en sak, eftersom fru Fredrikson tydligen är kritisk mot moderata samlingspartiets uppfattning i markpolitiken: Innebär då detta – vilket jag inte trodde – att man på centerpartihåll inte anser det angeläget att privatpersoner skall kunna äga fritidstomter i skärgår-

den? För oss är detta något av en grundfråga, och jag trodde faktiskt att man även i centerpartiet hade samma grundinställning. Jag vill därför efterlysa hur det är med den saken.

Fru FREDRIKSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att herr Krönmark lyssnade noga till vad jag sade, och i så fall bör han vara på det klara med att vi i centerpartiet är intresserade av att få behålla ett privat markägande.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Herr Krönmark ställde i sitt första anförande till mig en fråga om hur man skulle tolka vad som sägs i propositionen beträffande möjligheterna att utnyttja jordbrukets rationaliseringsstöd i det här sammanhanget.

Jag kan då hänvisa till vad utskottet har sagt på s. 11 i betänkandet, där man för sitt vidkommande uttrycker meningen att propositionen inte bör "tolkas så, att hinder skulle föreligga att i nu förevarande fall anlägga samma synsätt på jordbrukets rationaliseringsstöd som när det gäller exempelvis det år 1971 införda investeringsstödet till vissa jordbruk i norra Sverige". Jag har ingen annan mening än den som har kommit till uttryck i utskottets skrivning.

Sedan kan jag väl, herr talman, utöver det här svaret ändå få konstatera att det har varit en på sitt sätt säregen proposition. Den har förberetts i rätt många departement, och den har behandlats i inte mindre än åtta utskott. Från den utgångspunkten tycker jag det känns oerhört tillfredsställande att vi kan gå till beslut i så bred enighet om vad som bör gälla för skärgårdspolitikerna framöver. Detta vittnar naturligtvis först och främst om att vi alla inser det värde som skärgårdarna har både för den befolkning som bor där och för alla oss andra, och det vittnar också om viljan att göra någonting för att skärgården också i framtiden skall kunna ha en året-runt-boende befolkning och spela sin betydelsefulla roll för rekreationsintresset.

Jag tycker att det känns särskilt tillfredsställande att veta att det råder så bred enighet om angelägenheten av att slå fast kommunernas möjligheter till den översiktliga planläggningen av marken ute i skärgårdsområdena. Detta vittnar gott om det ansvar som de fyra partier som står bakom den ståndpunkten känner inför skärgården och dess problem, inte bara för dagen utan också för morgondagen. Jag tycker att både herr Wictorsson och herr Strömberg i Botkyrka på ett utomordentligt sätt här har klargjort vad det egentligen är fråga om när man diskuterar den s. k. privatiseringen av dessa områden. Det är helt enkelt fråga om att dessa områden, som är så värdefulla ur allmän synpunkt, i framtiden inte skall förbehållas bara ett begränsat antal människor utan att de skall kunna vara tillgängliga för folket i gemen.

Överläggningen var härmed slutad.

Nr 107

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Onsdagen den
21 april 1976

*Stöd till skärgårds-
företag, m. m.*

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 259
Nej - 45

Mom. 3 och 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 3 och 7 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 290
Nej - 14

Mom. 4-6 och 8-25

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Onsdagen den
21 april 1976

Stöd till skärgårds-
företag, m. m.

Mom. 26

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 26 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 46

Mom. 27 a

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 27 b och 28

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 29 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herrar Krönmark och Wachtmeister i Johannishus.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 258
Nej - 46

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

Mom. 30-34

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 35

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 34 mom. 35 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 288
Nej - 14
Avstår - 2

Mom. 36-43

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

§ 2 Kommunindelningen i södra Hälsingland

Föredrogs civilutskottets betänkande 1975/76:24 med anledning av motioner om kommunindelningen i södra Hälsingland.

I detta betänkande behandlades motionerna 1975/76:1950 av herrar Nordgren (m) och Westberg i Ljusdal (fp), vari hemställdes

1. att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad utredningen av kommuntillhörighet för förutvarande Alfta kommun anförde i fråga om Alfta sockens kommuntillhörighet,
2. att hela Alfta kommun, som omfattade hela Alfta jordregistersocken och församling, överfördes från Bollnäs kommun till Ovanåkers kommun,
3. att ändringen om möjligt borde genomföras den 1 januari 1977, och

1975/76:1956 av herr Olsson i Järvsö m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen uttalade att Alfta förutvarande kommuns område borde överflyttas från Bollnäs till Ovanåkers kommun från den 1 januari 1977 i enlighet med vad utredningsmannen uttalat.

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1950, yrkandet 2,
2. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:1950, yrkandena 1 och 3, samt 1956 som sin mening gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

Reservation hade avgivits av herrar Bergman i Göteborg, Lindkvist, Henrikson, Jadestig, Häll, Håkansson i Trelleborg och Andersson i Gamleby (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå motionerna 1975/76:1950, yrkandena 1 och 3, samt 1956.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Civilutskottet har i betänkandet 24 behandlat två motioner som enligt betänkandets rubrik rör kommunindelningen i södra Hälsingland. Utan omskrivning rör motionerna Alfå sockens kommun-tillhörighet. Vill vi vara mera exakta, så gäller motionerna ett förslag att flytta Alfå från Bollnäs till Ovanåkers kommun. Motionerna innehåller förslag att riksdagen skall uttala sig för en överflyttning. Herrar Nordgrens och Westbergs i Ljusdal motion innehåller t. o. m. – i yrkandet 2 – något som måste uppfattas som att riksdagen själv skulle ta ett direkt beslut i den frågan.

Utskottet har enhälligt tagit avstånd från tanken att riksdagen skulle ta ett saksbeslut i frågan. Detta behöver jag inte orda mer om just nu.

När det gäller att göra uttalanden enligt motionsförslagen har utskottet delat sig. En majoritet sammansatt av borgarna och vpk föreslår riksdagen att göra ett visst uttalande med anledning av motionsyrkanden, medan vi socialdemokrater i en reservation avstyrker dessa yrkanden. Det är alltså de alternativen vi efter debatten skall votera om.

Vad innehåller då det föreslagna uttalandet? Det första som sägs är att ett direkt uttalande i sakfrågan inte bör göras därför att frågan prövas – och prövas i en ordning som lagts fast i lag. Om jag läser rätt måste alltså fortsättningen uppfattas som ett indirekt uttalande i samma ärende. Då blir en första fråga: Vad är den sakliga skillnaden mellan ett direkt och ett indirekt uttalande? Innebär ett indirekt uttalande som man ger regeringen till känna ingenting? Är det tillkommet bara för att använda riksdagens voteringsknappar för en sorts gallupundersökning? Uppenbart inte. Man vill helt klart påverka bedömningen i ett anhängigt ärende – och detta fastän man är medveten om att regeringen fortfarande är skyldig att följa indelningslagens grunder. Man upphäver ju inte lagar med uttalanden. Och man väljer den här vägen fast man självfallet inser att riksdagen på något sätt alltid skulle kunna få igenom en vilja, om man bara tacklar ärendet så.

Här står vi då med ett förslag till ett indirekt uttalande som regeringen konstitutionellt inte blir bunden av. Varför gör man då detta? Jo, det är valår i år. Förra valåret, 1973, stod vi här i kammaren på samma

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

sätt och talade bl. a. om Alfta. Därefter satte vi oss ner i bänkarna och voterade i frågan huruvida indelningslagen skulle ses över eller inte. Likheten är slående. Om en stund sätter vi oss ner och voterar om huruvida riksdagen skall ge regeringen till känna ett icke förpliktande uttalande eller inte.

Vad står det nu i det här uttalandet? Jo, utskottsmajoriteten vill att riksdagen skall "starkt betona den allmänna principen att klara opinioner bland de av en aktualiserad indelningsändring närmast berörda självfallet måste ha en avgörande betydelse för bedömningen". Är detta en översättning till indirekt språk av ett direkt uttalande att Alfta skall gå till Ovanåker? Det verkar advokatyrt i det ordets sämsta mening.

Då skulle i stället uttalandet få tolkas efter sin ordalydelse, och då kan jag inte komma till annat än att man vill trycka på åsikten att en viss opinion i kommunindelningsfrågor alltid ensam skall fälla utslaget. Det står faktiskt "avgörande betydelse". Det innebär att andra faktorer är helt ointressanta. Är det helt otänkbart att en sådan opinion skulle kunna ha en mening, som kom i konflikt med andra och dessutom väsentligare intressen? Självfallet inte. Hur skall man kunna upphöja opinionsprincipen till den enda och alltid saliggörande regeln, en regel som skall gälla alla? För att undvika missförstånd ber jag att få betona att det väl inte finns någon i denna kammare som inte tycker att de lokala opinionerna väger tungt, och mycket tungt, i en sådan här bedömning. Vad jag vänder mig mot är en skrivning som upphöjer dem till den ensamt helt avgörande faktorn.

Vad kan vi mera läsa ut av uttalandet? Jo, där finns en beskrivning av hur denna avgörande opinion skall se ut. Opinionsen skall, sägs det, dels vara "klar", dels gälla "de närmast berörda". Jag har utgått från att begreppet klar innebär att opinionen skall vara stark, att den skall vara klart konstaterad och att den skall kunna redovisa också sakligt bärande argument. På den sistnämnda punkten vet jag inte om jag har tolkat majoriteten rätt, men jag hoppas på ett besked därom senare i debatten. När det är fråga om vilkas opinion det gäller kan det självfallet uppstå tvekan. Om jag som ett rent exempel skulle välja Alfta, så blir frågan om det är Alftaborna man syftar på, eller om det är invånarna i Ovanåkers och Bollnäs kommuner tillsammans som skall ha detta avgörande. Om det är Alftaborna ensamma som avses, så lämnas man ändå i ovisshet när det gäller framtida avgöranden i övrigt. I den glidande skalan av opinioner kan man hitta snart sagt vilka kombinationer som helst mellan den mycket lilla men klart artikulerade gruppen och kommunernas totala befolkning.

Ja, herr talman, det här sista har jag sagt som kommentar för att visa på att också det indirekta uttalandet som sådant kan ha sina komplikationer och oklarheter. Det var, får vi förmoda, bl. a. just därför som man 1973 föreslog en utredning om indelningsförutsättningarna. Den utredningen skall enligt direktiven titta också på hur lokala opinioners intressen skall beaktas. Bifaller riksdagen utskottsmajoritetens förslag till

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

uttalande har den faktiskt föregripit utredningen just på den punkt som samma majoritet ansåg vara en väsentlig utredningsuppgift.

Det jag nu har sagt kan också leda tanken till en litet mer begränsad opinionsmätning: Var står fru Jonäng i den här frågan? Det skulle vara intressant att registrera ett uttryck åt ena eller andra hållet för att få veta om blod är tjockare än vatten i det här fallet också. Jag har ju tidigare antytt att aktionerna i den här frågan får sin tyngdpunkt med en rytm som motsvarar valperioderna. Egentligen är det, som jag ser det, märkligt att en fråga som denna kan bli så partipolitiskt fastlåst.

Slutligen, herr talman, ber jag dock att få återknyta till voteringsfrågan. Vad saken gäller enligt utskottsbetänkandet är inte Alftas kommuntillhörighet – det är frågan om riksdagen skall göra ett s. k. indirekt uttalande av generell karaktär. Det finns därför all anledning att noga begrunda vad som faktiskt står i betänkandet. För min del föreslår jag att motionerna i dessa delar avslås och yrkar bifall till reservationen vid civilutskottets betänkande nr 24.

Fru OLSSON i Hölö (c):

Herr talman! Den stora kommunindelningsreform som genomförts var naturligtvis många gånger nödvändig. Kommunerna var för små för att klara tjänster och service för sina invånare. Indelningen var enligt förslaget till en början frivillig men blev till slut som vi alla vet tvingande. Många gånger genomfördes besluten mot en folkopinion, och det var inte det bästa klimatet för en ny kommun att börja arbeta i. Trots detta kan vi konstatera att de flesta sammanläggningar har gått hyggligt. På en del håll är folkviljan dock ännu starkt emot tvångssammanläggningen. Man har svårt att finna att fördelarna överväger nackdelarna. Människor upplever avstånden till kommunförvaltning och beslutsfattare som alltför stora. Besluten fattas långt borta, och det uppfattas som om allt sker över medborgarnas huvuden.

Det är sådana upplevelser som jag förstår ligger bakom de motioner som vi nu behandlar och som jag personligen ser mycket allvarligt på. Nu skall inte riksdagen, som herr Lindkvist mycket riktigt påpekade, fatta beslut i särskilda ärenden när det gäller kommunindelningen. Men vi som tillhör utskottsmajoriteten vill starkt understryka den uppfattningen att de som slutligen skall avgöra bör ta hänsyn till lokala opinioner, alltså till åsikterna hos dem som är närmast berörda. Den centraliserade beslutsprocessen får inte innebära att de som fattar besluten är så besjälade av mentaliteten att själva veta bäst att de glömmer bort att lyssna till dem som berörs av frågorna. Nu tror jag själv naturligtvis att de som skall besluta, bl. a. i detta ärende, är besjälade av grundläggande demokratiska värderingar och lyssnar och handlar därefter. Det är mänskligt i kommunindelningsfrågor liksom i andra frågor att man fattar beslut som efteråt inte visar sig vara så lyckliga. Det är mänskligt och naturligt. Men det är lika mänskligt och naturligt att man då försöker rätta till det hela för att få någonting bättre och att man inte dröjer med att fatta

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

sådana beslut.

Herr Lindkvist sade att civilutskottet och riksdagen behandlat dessa frågor under ett antal år. Det är riktigt – motionerna har återkommit. Det är då att märka att saken varje gång har kommit en bit på väg. Först fick vi beslutet om den utredning herr Lindkvist nämnde. År 1974 fattades beslutet att man skulle se över just det här området. Det uppdraget var begränsat till en del av gamla Alfta kommun. Förra året utvidgades uppdraget till att omfatta hela området. Den utredningen är nu klar, och den visar att någonting här bör göras.

Vad menas med en lokal opinion? frågar herr Lindkvist. Jag har redan sagt att jag med den lokala opinionen avser dem som närmast berörs, alltså här Alfta. Naturligtvis är det svårt att i dag med hundra procentig säkerhet säga vad som är Alftabornas mening – de har ju inga möjligheter att yttra sig. Men herr Lindkvist känner lika väl som jag till alla de opinionsyttringar som vi ändå fått i brev från invånarna i Alfta och genom den – låt vara lilla – undersökning som Sveriges Radio gjorde där uppe. Dessa opinionsyttringar visar att man har ungefär samma inställning som när sammanläggningen skedde. Det är vad jag avser när jag säger att man skall lyssna till de närmaste berörda. Det är också att märka att de kommuner som haft möjligheter att yttra sig har avgivit en meningsyttring som gått åt ett visst håll, något som herr Lindkvist förmodligen väl känner till. Det är sådana lokala opinioner som jag anser att man skall lyssna till.

Sedan säger herr Lindkvist att det är märkligt att denna fråga är så partibunden. Det kanske är så att man har olika uppfattningar i olika partier om vilket avseende man skall fästa vid vad de lokalt berörda tycker. Det är tydligen så, och jag beklagar det. För oss i majoriteten har det varit angeläget att på det sätt som står oss till buds ändå tala om var vi står i denna fråga.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Olsson i Hölö säger att man skall ta hänsyn till en stark folkvilja. Det blir då fråga om att ta ställning till huruvida myndigheterna handlägger exempelvis ärendet beträffande Alftas kommuntillhörighet enligt de riktlinjer som riksdagen beslutat. Det är huvudfrågan i den här debatten: Handlägger myndigheterna Alftas kommuntillhörighet enligt de beslut som riksdagen har fattat? Jag hävdar att handläggningen sker strikt efter riksdagens beslut.

Fru Olsson har vidare utvecklat vad hon avser med de lokala opinionerna. Vi har fått veta att hon avser "de närmast berörda".

När vi behandlade dessa frågor 1973 och jag hade äran att diskutera med civilutskottets dåvarande ordförande, herr Grebäck, talade han om levande opinioner. Vi hade i riksdagen samtidigt ett annat ärende som var mycket intressant. Vi diskuterade då inför fullsatta läktare frågan om sammanläggningen av Dorotea, Fredrika och Åscele kommuner. Vil-

ken opinion utvecklades inte mot den kommunsammanläggningen! Vilka olyckor skulle inte drabba de här kommunerna! Vilka misstag hade inte begåtts av myndigheterna, som ens vågat tänka sig att dessa tre kommuner skulle läggas samman!

I dag säger ingen att myndigheterna gjorde fel. I dag har det visat sig vara en lycklig sammanläggning av dessa tre kommuner.

Jag menar därmed, fru Olsson, att man visserligen skall ta all möjlig hänsyn till lokala opinioner men att det finns lägen då myndigheterna måste fatta beslut av översiktlig karaktär.

Huvudfrågan i denna debatt är inte vart Alfta skall höra utan om myndigheterna i detta fall har handlat felaktigt och inte i enlighet med riksdagens tidigare beslut.

Fru OLSSON i Hölö (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade också, herr Lindkvist, att det har gått bra de flesta gånger, även om det har funnits opinioner just vid kommunsammanläggningarna. Men på en del ställen finns opinionen mot en sammanläggning kvar. Då tycker jag faktiskt att myndigheterna skall lyssna på den. Herr Lindkvist kan inte heller vara så säker på att alla tycker att det är så bra i det fall som herr Lindkvist relaterade. Man kan ge upp också.

Här är det inte bara folkopinionen man stöder sig på. Det har också skett en utredning, som inte kan ha tagit så helt fel när det gäller myndigheternas planläggning och allt vad man däri kan lägga in. Jag hoppas verkligen att det inte skall vara så mycket prestige i denna fråga. När det nu har gått några år efter kommunsammanläggningarna och vissa kommuner fortfarande har önskemål om ändringar, skall man lyssna på de opinionerna, herr Lindkvist.

Herr LINDKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ställde en huvudfråga till fru Olsson i Hölö, nämligen om hon anser att myndigheterna har handlagt detta ärende enligt riksdagens fattade beslut. Jag går inte in i debatten om huruvida Alfta skall tillhöra Bollnäs eller Ovanåker. Det blir ett ställningstagande i slutskedet av den hantering som är på gång. Vad jag vill veta är om fru Olsson med sitt sätt att ta upp detta ämne ville rikta direkt kritik mot myndigheternas handläggning av ärendet om Alftas kommuntillhörighet. Det är den stora och avgörande frågan. Den har fru Olsson inte svarat på i sin första replik.

Herr DANELL (m):

Herr talman! Motionerna om till vilken kommun förutvarande Alfta kommun skall höra i framtiden kan vara grund för åtskilliga principiellt intressanta resonemang. Flera av dem har redan berörts. Man kan fråga sig hur stora de s. k. allmänna intressena skall vara för att kunna bryta en uttalad lokal opinion. Skall man över huvud taget acceptera

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

att en uttalad lokal opinion skall kunna köras över med statliga beslut? När man vidare studerar den långa dragkamp som har försiggått om Alftas kommuntillhörighet, kan man också – liksom vi moderater har gjort i olika sammanhang – finna skäl att ifrågasätta de tvångssammanslagningar av kommuner som har skett sedan 1969.

I utskottets arbete har dock inte dessa frågor behövt ställas, eftersom uppgiften snarare har varit att ta ställning till om och hur riksdagen skall kunna uttrycka en uppfattning beträffande Alftas framtid. I sammanhanget bör understrykas att den debatt och de motioner som vi har arbetat med sedan 1972 om Alfta nu till varje pris måste få sitt slut, eftersom kommundelens framtid verkligen kan komma i fara, såvida statsmakterna inte inom kort kan ge ett bestämt besked om vart Alfta skall hänföras.

Liksom tidigare år har utskottet haft att ta ställning till motioner från moderater, folkpartister och centerpartister, som på ett eller annat sätt föreslår riksdagen att uttala att Alfta bör gå från Bollnäs till Ovanåkers kommun. Med hänsyn till riksdagens tidigare behandling av frågan anser sig utskottet inte kunna ta till lagstiftning för att definitivt avgöra kommuntillhörigheten. I första hand är det regeringens sak att avgöra den frågan. Men med hänsyn till att nu så mycket talar för en ändring av kommuntillhörigheten vore det onaturligt att riksdagen inte skulle kunna uttala en uppfattning i frågan.

Av motionerna framgår det att lokala partiorganisationer från de fyra största partierna – även om det är olika uppfattningar bland socialdemokraterna, så är det faktiskt på det viset –, representanter för den kyrkliga kommunen i Alfta, domkapitlet, Ovanåkers kommunledning m. fl. har uttalat uppfattningen att Alfta bör tillhöra Ovanåker och inte Bollnäs. Efter det att motionerna skrivits har vi fått ännu ett uttryck för denna uppfattning, då ju också Bollnäs kommunfullmäktige på sistone har uttalat att man tycker att Alfta i princip bör överflyttas till Ovanåker. Även en för några år sedan genomförd folkomröstning kom med bred majoritet till samma uppfattning. Naturligtvis har utskottet under behandlingen av frågan också mött andra synpunkter från organisationer av olika slag, men var opinionen i berörda kommuner i dag står kan knappast ifrågasättas – man anser allmänt att Alfta skall höra till Ovanåker.

Det väsentligaste som inträffat är dock att de av kammarkollegiet utförda studierna kommit fram till samma utslag. Den senast utförda utredningen redovisar en lång rad fördelar med att Alfta går till Ovanåker, medan nackdelarna för Bollnäs att mista Alfta är avsevärt färre. Att Ovanåker med Alfta enligt utredningsmannen skulle kunna bli ett näringsgeografiskt naturligt område, att näringslivet skulle få en vettigare struktur och att kommunen skulle få ett bättre underlag för vidgad service är några av de viktigaste punkterna, förutom att den nuvarande stympade kommunindelningen skulle upphöra.

Fru talman! Alla argument i sakfrågan framgår klart av utskottets betänkande och av motioner inlämnade av herrar Nordgren, Westberg i

Ljusdal, Olsson i Järvsö m. fl. Med detta som bakgrund är det enligt min uppfattning av stor vikt att utskottet – som man nu gjort – redovisar en principiell uppfattning, vilken vi hoppas att regeringen inför sitt slutgiltiga avgörande skall ta starkt intryck av. Utskottet skriver – och det är kanske den centrala meningen i betänkandet: "Beslut i fråga om indelningsändringar av den typ som tagits upp i motionerna kommer utan tvivel att uppfattas som uttryck för beslutsfattarnas inställning till grundläggande demokratiska värderingar av de lokala opinionerna i en centraliserad beslutsprocess." Jag tycker att den meningen är viktig. Det är nödvändigt för utskottet efter allt det som har varit i frågan om Alftas kommuntillhörighet att vi ger till känna för regeringen vår principiella uppfattning.

Såväl 1974 som 1975 hänvisade utskottet till pågående eller just tillsatta utredningar och avstod därför från att närmare kommentera frågan. I år är läget annorlunda. Utredningarna är klara, beslutsunderlag finns, den lokala opinionen är klar. Det är i det sammanhanget, tycker jag, utomordentligt märkligt att socialdemokraterna i civilutskottet inte kunde förmå sig att vara med på den principiella deklaration som majoriteten i utskottet har gjort. Dessutom har herr Lindkvist, som ju inte brukar rädas för att tala klarspråk, helt plötsligt hamnat i utomordentligt formella vändningar som verkligen inte liknar det språk han vanligtvis använder. Den enligt min mening överdrivna finkänslighet som framkommer i socialdemokraternas reservation och i herr Lindkvist anförande i dag känner jag faktiskt inte riktigt igen.

Jag menar att med den bakgrund som nu finns, med det beslutsunderlag som vi har och som ju regeringen nu också kommer att ha, borde det vara helt klart att regeringen tar ställning inom den allra närmaste tiden så att alftaborna vid valet i september kan rösta på sina förtroendemän i Ovanåkers kommun.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Herr WESTBERG i Ljusdal (fp):

Fru talman! Utskottets representanter har ju gjort klarläggande inlägg i debatten, och det mesta som behöver sägas är väl redan sagt. Jag vill ändå med några ord kommentera det här ärendet.

Kärnfrågan är, som jag ser det, huruvida folkviljan skall få råda eller ej. Det är med andra ord fråga om huruvida demokratin skall få komma till sin rätt eller inte.

För egen del hyser jag stor respekt för folkviljan. Jag har hela tiden som kommunindelningsreformen varit aktuell hävdad att indelningsändring mot kommuns bestridande inte skall äga rum utan mycket starka skäl. Jag har kunnat i olika sammanhang konstatera att denna mening delas av allt fler. Både länsstyrelser, kommuner och enskilda hävdar nu-

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

mera den här ståndpunkten. Jag har belägg för den saken. Några sådana starka skäl som skulle motivera frångående av folkviljan fanns ej i Alftas fall. Trots detta sammanfördes Alftas f. d. kommun med Bollnäs kommun, i strid mot en klart uttalad folkmening. Detta finns det anledning att djupt beklaga.

Sedan kan vi diskutera lämpligheten av att riva upp ett redan fattat beslut. Jag medger att det i normala fall – om jag får uttrycka mig så – bör finnas starka skäl för att detta skall komma i fråga. Men när det gäller Alfta har beslutet om samgående med Bollnäs aldrig varit utan komplikationer. Vissa delar av f. d. Alfta kommun avsåg man redan från början att undanta. Den utredningsman som fick i uppdrag att söka finna lämplig gräns mellan dessa delar och kommunen i övrigt kom så småningom fram till den slutsatsen att hela Alfta förutvarande kommun borde sammanläggas med Ovanåkers kommun.

Det är i det läget som en omprövning av tidigare sammanläggningsbeslut måste ske. Jag vill då påminna om att Alfta och Ovanåker utgör en näringsgeografisk enhet. Både handelskammarens näringslivscommité i Ovanåker och företagen i Alfta har framhållit den stora betydelse det har för företagsamheten i Voxnadalen att f. d. Alfta kommun och Ovanåkers kommun får bilda en gemensam, självständig primärkommun. I denna näringsgeografiska enhet med tillsammans drygt 13 000 invånare utgör Edsbyn ett naturligt kommuncentrum. Den på detta sätt bildade kommunen kommer att bli en bärkraftig enhet med ett framåtgående näringsliv, kraftigt expanderande industrier och ökande befolkningstal.

En sammanläggning av Alfta f. d. kommun och Ovanåkers kommun innebär ett fullföljande av grundprinciperna i kommunreformen, eftersom Voxnadalen utgör en naturlig näringsgeografisk enhet.

Där finns även goda ekonomiska, kulturella och geografiska förutsättningar för den så bildade kommunen, och den bygger på en samhörighet grundad på hävdvunna traditioner. Det är utomordentligt viktigt att vi nu får en lösning som kan betraktas som slutgiltig. På den punkten instämmer jag helt i vad civilutskottets värderade ordförande här tidigare framfört.

Utskottet anser för sin del att det finns anledning att i detta sammanhang åter starkt betona den allmänna principen att klara opinioner bland de av en aktualiserad indelningsändring närmast berörda självfallet måste ha en avgörande betydelse för bedömningen. Beslut i fråga om indelningsändringar av den typ som tagits upp i motionerna kommer – säger utskottet – utan tvivel att uppfattas som uttryck för beslutsfattarnas inställning till grundläggande demokratiska värderingar av de lokala opinionerna i en centraliserad beslutsprocess.

Därmed kommer man fram till det som jag började med och som är kärnfrågan i det här ärendet, nämligen om folkviljan skall få råda eller ej. Jag har mycket svårt att förstå att riksdagen på något sätt skulle vara förhindrad att ge sin mening till känna även om det är regeringen som i sista hand skall ta ställning till detta.

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

Herr Lindkvist säger att den lokala opinionen väger mycket tungt men att han inte vill att det skall vara ensamt avgörande. Jag kan inte finna att detta är utskottets mening. Men att det måste betraktas som någonting som har avgörande betydelse tycker jag är självklart.

Jag kan inte heller finna att det skulle vara föregripande för den utredning som behandlar kommunindelingsproblematiken. Jag råkar själv vara med där och tror mig förstå att utredningen kommer att finna det angeläget att utomordentligt stor hänsyn tas till folkviljan och att de närmast berördas mening verkligen tillmäts mycket stor betydelse när man behandlar sådana här frågor.

Jag förutsätter att det utskottsbetänkande som vi här har att ta ställning till skall få bli vägledande för regeringens ställningstagande och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Sedan den nu aktuella frågan diskuterades 1973 har ytterligare några nya argument tillkommit som gör det än mer angeläget att regeringen vid sitt kommande ställningstagande tillmötesgår kravet att Alfta överförs till Ovanåker.

För det första gäller det den Lodmarkska utredningen, som klart talar för Alfta-Ovanåker som ett kommunblock, för det andra gäller det Bollnäs kommunfullmäktiges beslut som följer utredningsförslaget och för det tredje länsstyrelsens beslut, även om landshövdingen vid röstsiffrorna 5-5 fällde utslaget för bibehållande av nuvarande indelning.

Med detta vill jag ha sagt att i dag är opinionsläget än klarare uttryckt för att Alfta bör sammanslås med Ovanåker än det faktiskt var 1973.

Det finns ingen anledning att ännu en gång upprepa de tidigare välkända argumenten för att Alfta och Ovanåker bör utgöra ett kommunblock.

Från visst socialdemokratiskt håll görs gällande att vpk lierat sig med de borgerliga i den här kommunblocksfrågan. Det hävdas exempelvis att om Alfta går över till Ovanåker skapas därmed en stark borgerlig majoritet i detta kommunblock. Det är möjligt att det blir så på kort sikt. Men frågan är om detta skall förhindras genom orättvisa administrativa åtgärder. Eller skall det förhindras genom en politik som gagnar de arbetande och som sedan bör ge utslag i de val som företas vart tredje år?

Jag vill tillbakavisa insinuationerna om att vpk ställt sig på de borgerliga partiernas sida. Vi har ställt oss på den lokala opinionens sida. Den opinionen består av socialdemokrater, vpk:are och borgerliga. I länsstyrelsen röstade exempelvis Skogsarbetareförbundets ordförande samt en f. d. socialdemokratisk riksdagsman för Alftas, Bollnäs och Ovanåkers önskemål.

I den folkomröstning som genomfördes i Alfta år 1969 röstade 94 % för Ovanåker och 6 % för Bollnäs. Valdeltagandet var 75 %.

Från vpk:s sida anser vi det riktigt och positivt då människor ute

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

i nu berört kommunblock genom sin aktivitet vänder sig emot politisk byråkratisering, ifrågasätter regeringens auktoritet och vill att man skall rätta till sådana misstag som enligt en majoritet av kommuninvånare har gjorts.

Demokrati är inte bara att hålla fast vid fattade beslut – det är också en fråga om att vara öppen för att ompröva beslut och allvarligt pröva invändningar, som i flera fall inte funnits redovisade i underlaget för tidigare ställningstaganden.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Fru talman! Reservanternas talesman började med att förklara att den här frågan är aktuell därför att det är valår. Jag vill tillbakavisa detta. Den här frågan har varit uppe varje år under den senaste valperioden och skälen till det är givetvis andra, de påverkas inte av om det är valår eller ej.

Jag visar på TV-skärmen en skiss över Voxnadalen, som omfattar de berörda kommunerna Ovanåker, Alfta och Bollnäs. Jag skall strax komma igen till gränsdragningsfrågorna. Det kanske då kan vara bra att ha bilden att se på.

Bakgrunden till motionerna som väckts i ärendet är att vi anser att den indelning som trädde i kraft den 1 januari 1974 gjordes på ett felaktigt sätt och att den bör rättas till – framför allt med hänsyn till den opinion som hela tiden har funnits och finns inom förutvarande Alfta kommun men även av en rad andra skäl. Vi har ansett att den här frågan är av sådan principiell vikt att riksdagen bör göra ett uttalande.

Ärendet är inte alls nytt och argumenten är väl kända. Vad som är nytt den här gången är, såsom berörts tidigare, att den av regeringen under april månad i fjol tillsatta utredningsmannen – med uppdrag att genomföra en förutsättningslös utredning rörande förutvarande Alftas kommuns kommundillhörighet – har avlämnat sitt betänkande. Han föreslår att hela Alfta överförs från Bollnäs till Ovanåker, om möjligt från den 1 januari 1977. De skäl som utredningsmannen har anfört för sitt ställningstagande är flera. De sammanfaller i väsentlig grad med dem som vi härifrån har anfört tidigare för att Alfta borde tillhöra Ovanåkers kommun. Ett av motiven är den uråldriga samhörighet som har rått mellan de här båda områdena, Alfta och Ovanåker, ett annat är att man härigenom löser de gränsdragningsproblem som två utredningar i följd har sysslat med.

Jag vill slå fast att Alfta hela tiden har motsatt sig kommunsammanslagningen och att kritiken har varit stark. Jag tror inte att det i dag – med den allmänna opinion som råder i sådana här frågor – skulle ha varit möjligt att genomföra det här beslutet såsom det gjordes då. Herr Lindkvist anförde också att man här måste ha sakliga argument och inte bara lita till att folkviljan i en del av den nuvarande kommunen uttalat sig i en viss riktning. Jag vill erinra om några skäl som jag anser

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

borde ligga till grund för indelningen.

1. Kommunstorleken. Bollnäs hade tillsammans med övriga kommuner som skulle ingå i det blocket 27 700 invånare medan Ovanåker hade 7 900. I riktlinjerna för kommunsammanslagningens reformen sade man 1962 att det minsta befolkningstalet borde vara 8 000. Vad finns det för sakliga skäl att slå samman två kommuner så att den ena får drygt 33 000 invånare och den andra 7 900? Det måste vara naturligare att lösa de problemen som låg som motiv för kommunsammanslagningens reformen genom att låta den ena kommunen få storleken ungefär 13 000 invånare och den andra ca 27 000.

2. De geografiska synpunkterna. I den gräns man fick vid kommunsammanslagningens reformen mellan de två kommunerna finns ett jack som går in vid Viksjöfors samhälle. Detta föranledde problem och man tillsatte en utredning. Denna kunde inte lösa problemen utan utredningsmannen föreslog att man skulle titta på hela Alfta förutvarande kommuns tillhörighet innan någon lösning var möjlig. Resultatet känner vi till.

Den andra gränsen, som går mitt i området, är den gräns man skulle få om Alfta och Ovanåker bildade en kommun och Bollnäs en annan. Den gränsen går genom okomplicerade områden där det inte finns några gränsdragningsproblem. Det vore naturligt, om man ser det sakligt, att dra gränsen på det här sättet i stället för den komplicerade gränsdragningsman genomförde. Man frågar sig var sakligheten fanns i det fallet.

3. Den uråldriga traditionen och samhörigheten har jag och även andra nämnt. Den är givetvis av betydelse när man bildar en ny kommun som skall bestå under lång tid.

4. Man skulle enligt riktlinjerna för kommunreformen bilda näringsgeografiskt sammanhängande områden. Då försvarade man sig med att Alfta och Bollnäs hade stor samhörighet. Men man tänkte inte på vad det blev av den del som blev kvar i blocket. Skulle inte den också ha rättighet att åberopa näringsgeografiska skäl för sin storlek? Verkligheten är den att hela detta område bildar ett näringsgeografiskt område. Oavsett var man drar kommungränsen bör detta fungera som ett område där det finns en rad industrier och sysselsättningsmöjligheter och där människorna kan fara både till den ena och den andra kommundelen för att söka och finna jobb. Oavsett om man drar gränsen här eller där kommer det att finnas en del frågor som alltid måste lösas över den lokala kommungränsen. Jag tänker då på polisväsende, skola, sjukvårdsresurser etc. Denna service kommer att ges inom den ort som Bollnäs regionala centrum utgör. Ingen del går utanför blocket därför att man drar gränsen på det ena eller andra stället. Bollnäs förlorar således inte något på att Alfta tillhör Ovanåker. Skall man framhålla de näringsgeografiska skälen måste det vara naturligare att bilda två något mer jämnstarka kommuner även ur näringspolitisk synpunkt än de kommuner man nu bildat.

5. Alftabefolkningens uppfattning om ärendet. Den har många före

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

mig berört, och jag vill instämma i vad som sagts, nämligen att man måste ta hänsyn till folkmeningen då den uttryckts på ett så markant sätt som i Alfta. Den har verifierats på många sätt bl. a. genom en folk-omröstning 1970 som herr Måbrink anförde. En radioenkät som gjordes i början av mars på en population av 100 stickprovsmässigt uttagna personer visade att 78 % fortfarande ville att det skulle bildas en kommun av Alfta och Ovanåker.

Formellt gäller detta ärende en indelningsändring, men reellt är det enligt min mening fråga om att rätta till ett fel som begåtts tidigare. Vad som ytterligare är att anföra i detta ärende är den ställning som kommunerna tagit. Det är svårare att göra en indelningsändring om det skall ske mot en kommuns vilja. I det här fallet har båda berörda kommuner uttalat sig för att en ändring kommer till stånd. Dessutom har samma uttalande gjorts av Alfta församling, som är berörd av gränsdragningsfrågorna. Av lagstiftningen på området framgår att det i ett sådant fall är betydligt lättare att göra denna ändring.

Jag drar den slutsatsen att det bara finns en åtgärd att vidta i detta sammanhang, nämligen att regeringen på grundval av de beslut som fattats i kommunerna och de andra fakta som redovisats genomför en sådan indelningsändring att Alfta förutvarande kommun flyttas över till Ovanåker. Det är viktigt att kommunerna får arbetsro. Jag tror inte att man kan skjuta på frågans avgörande. Det skulle skapa ny irritation, och jag tror att det enda sättet att få denna arbetsro är att göra denna ändring nu.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ALFTIN (s):

Fru talman! Civilutskottet har i betänkandet 1975/76:24 behandlat motionerna 1950 av herrar Nordgren och Westberg i Ljusdal och 1956 av herr Olsson i Järvsö m. fl., vari bl. a. hemställs att riksdagen uttalar att Alfta förutvarande kommuns område bör överflyttas från Bollnäs till Ovanåkers kommun från den 1 januari 1977 i enlighet med vad f. d. överlantmätare Gustaf Lodmark uttalat i sin enmansutredning.

Utredningen om Alftas kommuntillhörighet har nyligen varit föremål för en omfattande remissbehandling i Bollnäs kommun. Vid remisstidens utgång hade ett tjugotal olika fackliga och politiska organisationer, liksom näringslivsorganisationer och kommunala styrelser och nämnder inom det berörda området, inkommit med yttranden i frågan.

Det inkomna remissmaterialet har sammanställts och visar en klar majoritet för en oförändrad kommunindelning.

Sedan kommunen tagit ställning i frågan den 12 april och länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalat sig för en oförändrad kommunindelning den 14 april kommer nu kammarkollegiet att överlämna ärendet till regeringen för beslut.

Mot den här bakgrunden finner jag det naturligt att civilutskottet i sin skrivning så klart markerat att riksdagen nu inte har att fatta beslut i den här frågan, utan att detta enligt gällande regler i regeringsformen

tillkommer regeringen. Utskottet anser inte heller att det finns anledning att överväga ändrad lagstiftning för att i sådan ordning tillgodose motionärernas syfte i denna del.

Utskottet framhåller vidare att bland de skäl som talar mot detta är att det inte kan anses lämpligt att utnyttja riksdagens normgivningsmakt för att få ett visst sakbeslut i ett enskilt fall.

När det gäller utskottets skrivning kan jag därför i denna del ansluta mig till vad som framhållits i utskottsbetänkandet.

Beträffande själva sakfrågan är det inte möjligt att här redovisa allt som kan anföras i ärendet ända sedan år 1962, då kommunala representanter för dåvarande Alfta kommun inför länsstyrelsen i Gävleborgs län framhöll, att det mest naturliga vid bildandet av kommunblock i länet var att Alfta ingick i Bollnäsblocket.

Bollnäs nya kommun har nu fungerat som en kommunenhet sedan årsskiftet 1973–1974. Bildandet av den nya kommunen föregicks emellertid av många års planering och samarbete mellan de fem ingående delkommunerna i en gemensam samarbetsnämnd, som var verksam från januari 1965.

Eftersom frågan om kommunbildningen fortfarande är aktuell och i så hög grad berör invånarna i vår kommun och kommunens framtid och möjligheter att utvecklas i gynnsam riktning när det gäller kvalitativ service, befolkningstal, näringsliv och arbetsmarknad, så vill jag emellertid anföras en del synpunkter.

I likhet med vad större delen av remissinstanserna och länsstyrelsen framhållit anser jag att Lodmarks utredning klart visar, att inga sådana kvalificerade förändringar av förutsättningarna föreligger som skulle ge anledning till eller motivera en indelningsändring av vår kommun.

Däremot finner jag att den näringsgeografiska samhörigheten och de naturliga sambanden på olika områden mellan Alfta och Bollnäs undan för undan har ökat och förstärkts. Ett sätt att registrera den näringsgeografiska samhörigheten är att studera utvecklingen av pendlingsrörelserna mellan olika delar av kommunen.

Undersökningar enligt folk- och bostadsräkningen 1970 ger vid handen att pendlingsutbytet mellan Bollnäs och Alfta under perioden 1960–1970 ökat med 103 %, medan ökningen för samma period mellan Alfta och Ovanåker stannat vid 26 %.

Näringslivsenkäten ger också klart besked om att de aktuella Alfta-företagen för sin försäljning och sina inköp är betydligt mer inriktade på Bollnäs än på Ovanåkers kommun. Tar man även med företagsservice och olika administrativa och andra tjänster i bilden, är det ännu mer tydligt att Alfta och Bollnäs regioner hör samman.

När det gäller olika former av kvalitativ samhällsservice för invånarna i Alfta kan man inte bortse från att Bollnäs som naturlig kommunal och regional centralort svarar för detta på så gott som alla områden. – Jag tycker att det kan vara viktigt att redovisa litet av detta bakgrundsmaterial, så att vi har det samlat.

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

Alfta har redan tidigare tillhört Bollnäs skolregion, och på skolans område har vi bl. a. gymnasium, folkhögskola och vuxenutbildning med ca 500 elever i Bollnäs samt studieförbundens verksamhet. Vidare finns det skyddade verkstäder och arbetsträningsinstitut. I Bollnäs finns BB, länslasarett, långvårdskliniker och psykiatriska kliniker för området. I Bollnäs har alftaborna skattemyndigheter, häradsskrivarkontor och lantmäteri, vidare arbetsförmedling, polis och tingshus, systembolag, trafikskolor, Svensk bilprovning, Folkets hus, tidningar, specialaffärer och varuhus. Andra serviceinrättningar i Bollnäs som betjänar Alftaområdet är SJ:s centrala och regionala person- och godstrafik.

För avsättning av sina jordbruksprodukter är lantbruket i Alfta och Voxnadalen i huvudsak hänvisade till Bollnäs tätort. Mejerihanteringen för området har centraliserats till Bollnäs. Gävle-Dala lantmannaförbund har även sitt huvudsäte för Alfta och Voxnadalen i Bollnäs, liksom Norrlands Slakteriförening, som har såväl livdjursförmedling som slakteriet centraliserat till Bollnäs. Mellan Bollnäs och Alfta tätorter är det 20 km, och man åker på ca 20 minuter mellan orterna. Alftas båda dominerande industrier är också lokaliserade utefter den här vägsträckan mellan Alfta och Bollnäs.

Beträffande arbetsmarknaden för området saknas helt uppgifter i Lodmarks utredning om att Alfta i stort sett är utan egen arbetsmarknad för kvinnor, varför kvinnorna där liksom i Ovanåker i stor utsträckning varit och är hänvisade till i första hand landstingets vårdanläggningar och andra serviceinrättningar i Bollnäs. Landstinget och Bollnäs kommun är också utan jämförelse de två största arbetsgivarna inom Bollnäs-Ovanåkersregionen. Lodmarks påståenden, att en sammanläggning med Ovanåkers kommun och Alfta f. d. socken skulle ge ett mer differentierat näringsliv i den nybildade kommunen, strider helt mot den statistik och övriga fakta som redovisats. Vidare går utredningsmannens förslag emot de strävanden som legat till grund för kommunsammanläggningarna, nämligen att skapa kommunala enheter som genom differentierade arbetsmarknader blir mindre konjunkturkänsliga och ger en stabilare grund för den kommunala verksamheten.

Jag vill i det här sammanhanget instämma i Bollnäs FCO:s remissyttrande, att det är naturligt att det i södra Hälsinglands inland har bildats en bärkraftig kommun, som har fått nödvändigt underlag och förutsättningar att erbjuda alla invånare och företag inom området kvalificerad service på nära håll och att detta utgör en av grundförutsättningarna för en positiv utveckling i vår kommun när det gäller att tillskapa flera arbetstillfällen och ett mer differentierat näringsliv för området.

Vi måste i det sammanhanget också komma ihåg att Bollnäs kommun ligger inom stödområdet, vidare att vår kommun gränsar till Ljusdals kommun, att vi till stor del har samma problem när det gäller sysselsättning för ungdom och kvinnor samt när det gäller åldersfördelningen hos befolkningen. Under åren har emellertid stora ansträngningar gjorts, bl. a. från Bollnäs kommuns sida, för att tillskapa fler arbetstillfällen

och industrier, för att ersätta alla de arbetstillfällen inom området som försvunnit på grund av strukturrationaliseringen inom skogsbruket och jordbruket.

Kommunen har också lyckats så till vida att vi nu har ett 20-tal mindre företag som successivt har kunnat utöka sin verksamhet genom att de fått statligt lokaliseringsstöd. Totalt har sedan 1965 ca 55 milj. kr. utgått i bidrag och lån till dessa företag i vår kommun, vilket har inneburit att drygt 1 000 nya arbetstillfällen har tillskapats sedan 1965. Av detta lokaliseringsstöd har ungefär en tredjedel gått till företagen i Alfta.

Trots dessa insatser och trots att folkmängden nu ökar i Gävleborgs län har vi en befolkningsminskning i kommunen som inger oro för framtiden. Denna oro blir inte mindre, om motionärerna och utredningsmannen därtill skulle få sin vilja igenom och det som nu under möda har byggts upp i kommunen skulle raseras och slås sönder, nu när den nya förvaltningsapparaten börjar att fungera tillfredsställande efter två års inkörning. Lodmarks utredning har tyvärr präglats av subjektiva bedömningar och är därtill ofullständig och behäftad med allvarliga brister i behandlingen av fakta och i fråga om analysen av redovisad statistik och övriga förhållanden. Utredningen har exempelvis inte tagit upp frågan om vilka långsiktiga konsekvenser ur personell och ekonomisk synpunkt som en eventuell indelningsändring skulle leda fram till för vår nya kommun.

Enligt min uppfattning uppfyller utredningen därför inte heller föreskrifterna i 26 § kommunindelningsslagen att utredning om indelsändring skall avse alla på frågan inverkan omständigheter. När det gäller de ekonomiska konsekvenserna på lång sikt så innebär avskiljandet av Alfta från Bollnäs kommun bl. a. att kommunen får en överdimensionerad förvaltningsorganisation som en följd av att den personal som övergått från Alfta och andra kommuner vid sammanläggningen inte kan tvångsöverflyttas till Ovanåker vid en indelningsändring.

Som arbetsgivare har kommunen ett ansvar mot de anställda. Under överskådlig tid får vi då räkna med att Bollnäs kommun får dras med en förvaltningsapparat som är felaktigt uppbyggd och dimensionerad. I samband med anställning av chefstjänstemän i den nya förvaltningen påverkade kommunens storlek också lönesättningen, något som får konsekvenser även framåt i tiden. Att beräkna den ekonomiska effekten av en indelsändring för vår kommun är svårt, men i sitt förslag till yttrande har kommunstyrelsen beräknat den årliga extrakostnaden för Bollnäs kommun till drygt 1 milj. kr. Frågan är också om det i verkligheten vid en indelsändring blir Bollnäs eller Ovanåkers kommun som får stå för dessa kostnader. De instanser som har tillstyrkt en indelningsändring har gjort detta med det förbehållet att Bollnäs kommun skall ha full kompensation ekonomiskt. Frågan är om man varit klar över vad detta innebär.

När det gäller påståendena i en av motionerna att Alftadeln under de två senaste åren skulle ha blivit eftersatt så måste detta tillbakavisas

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

med skärpa. Ekonomiska redovisningar klarlägger att den nya kommunens investeringar efter sammanläggningen icke varit negativa för Alfta, jämfört med kommunen i övrigt.

F. ö. har det kommunala samarbetet i styrelser och nämnder i den nya kommunen varit mycket gott. Under 1975 behandlade kommunfullmäktige drygt 400 ärenden, varav totalt endast sju ärenden föranledde votering, och den kommunala budgeten för 1976 kunde tas av ett enhälligt fullmäktige.

Gränsdragningen mot Ovanåkers kommun i Viksjöfors har tidigare inte utgjort något större problem. Gränsen mellan Alfta och Ovanåkers kommuner har ju funnits i 300 år. Debatten i den här gränsdragningsfrågan kom upp på allvar först i samband med kommunindelningen och blev ett av de konstruerade argument som framfördes mot en sammanläggning med Bollnäs. Personligen är jag som infödd alftabo helt övertygad om att det även fortsättningsvis avtalsvägen mellan Bollnäs och Ovanåkers kommuner går att lösa eventuella problem som kan uppstå med anledning av gränsdragningen genom Viksjöfors.

Då utredningen icke kunnat frambringa några nya sakskäl som skulle kunna motivera en indelningsändring, utgår jag från och hoppas att regeringen snarast möjligt fattar beslut i frågan, ett beslut som tar hänsyn till verkligheten och som innebär det bästa för invånarna i hela området, nämligen att Bollnäs kommun fortsättningsvis får bestå som en enhet. Samtidigt vill jag framhålla att det är min förhoppning att vi alla gemensamt skall sluta upp i arbetet för alla kommuninvånares bästa.

Fru talman! Med hänsyn till att det är regeringen som nu slutligen skall ta ställning till utredningen och allt faktamaterial som framkommit i sakfrågan vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen i utskottsbetänkandet.

Herr OLSSON i Järvsö (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Alftin räknar här upp en lång rad institutioner som Bollnäs har och åberopar dem som argument för att Alfta borde höra till Bollnäs. Jag nämnde nyss att Bollnäs ändå är ett regionalt centrum, och det är ganska naturligt att man har en rad institutioner och serviceinrättningar som inte kan klaras i den egna kommundelen. Det är väl också ganska naturligt att pendlingsfrekvensen ökas av att man har ett regionalt centrum i Bollnäs.

Men herr Alftin har inte nämnt någonting om de problem som uppstår i Ovanåker. Man måste ju kunna anföra samma skäl beträffande Ovanåker. Om nu Alfta överförs till Bollnäs och det blir en rad fördelar att man har denna samhörighet, hur blir det då för den kommun som ligger längre bort och har mindre än 8 000 invånare? Herr Alftins resonemang leder ju till att allt detta skulle vara en enda kommun. Men det vågar herr Alftin inte nämna, för det skulle innebära att alftaborna och voxnaborna skulle få fem mil till kommuncentrum. Är det någon som i dag vågar stå upp och försvara en sådan kommunindelning? Nej,

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

de övergripande frågorna får man lösa ovanför kommungränsen. Den service som kommunerna skall ge, den skall man ge på nära håll. Den service kommunen inte klarar av får man ge i ett regionalt centrum – i det här fallet Bollnäs.

Vad gäller gränsdragningen säger herr Alftin att den tidigare har fungerat i 300 år. Ja, men när det ändå har uppstått tvist i området och invånarna på bägge sidor om gränsen är otillfredsställda och begär en lösning, varför skall man välja den svåraste gränsen när det finns ett alternativ som är avsevärt bättre?

I fråga om befolkningsutvecklingen tror jag att den lösning som vi föreslår här måste ge större garanti för en framgångsrik utveckling i *hela* området och därmed också en bättre befolkningsutveckling i båda kommunerna.

Herr ALFTIN (s) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller Ovanåkers kommun, som herr Olsson i Järvsö här nämnde, var det med stor tveksamhet, tyckte jag, som Ovanåkers kommunfullmäktige uttryckte att man var beredd att hälsa Alfta välkommet. Om vi ser i handlingarna vad man har sagt från Ovanåker, finner vi att det inte andas någon större entusiasm från Ovanåkers kommuns sida. Jag tror att man anser sig kunna klara sig själv men att man är beredd att tillmötesgå alftabornas önskan. Det är nog så det ligger till.

Som jag har framhållit tidigare respekterar jag naturligtvis andras ärliga uppfattning i denna fråga. Men för den skull kan jag inte bortse från verkligheten och alla de sakliga skäl som finns för att kommunen skall hållas samman som en enhet. Konsekvensen av kraven på en indelningsändring blir att man medverkar till att slå sönder vad som har byggts upp och nu börjar fungera tillfredsställande. Kraven innebär vidare att man försvagar underlaget och bärkraften för Bollnäs nya kommun och därmed även möjligheterna till en gynnsam utveckling av näringsliv och kvalitativ service, en utveckling som är en av grundförutsättningarna för att vi skall lyckas skapa en livskraftig och differentierad arbetsmarknad för invånarna i kommunen.

Herr NORDGREN (m):

Fru talman! Jag ber först att få instämma i herr Danells anförande.

Herr Alftin sade att det inte är möjligt att redovisa allt som hänt i den här frågan under alla dessa år då den har diskuterats, och det är naturligtvis riktigt – det skulle föra alldeles för långt. Jag skall bara be att få göra en liten återblick.

Fru talman! År 1970 genomfördes en folkomröstning inom Alfta socken angående kommuntillhörigheten. 75 % av de röstberättigade deltog och ca 95 % uttalade sig för en sammanslagning med Ovanåker, Edsbyn – alltså en betydande majoritet redan då.

I propositionen 1972:111 uttalade statsministern att både den regio-

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

nalpolitiska planeringen och den fysiska planeringen *måste* bygga på de enskilda människornas behov och önskemål. En av grundprinciperna för kommunindelningsreformen var att vi skulle få kommuner som bildar näringsgeografiskt sammanhängande enheter. Jag förmodar att herr Lindkvist var med om att fatta beslutet 1972 och därmed också var med om att avge det löfte som befolkningen ute i landet och även i Alfta kommun fick. Som infödd hälsinge och kanske ännu mer i egenskap av mångårig ordförande i Gävleborgs läns länsförbund av SHIO och styrelseledamot i företagarföreningen har jag fått viss inblick i näringslivet i Hälsingland. Mot den bakgrunden tillåter jag mig bestämt hävda, herr Alftin, att kommunerna i Voxnadalen sedan lång tid tillbaka betraktats som och i verkligheten också utgjort ett näringsgeografiskt område med många gemensamma intressen.

Med anledning av besvikelsen över den behandling som Alfta och dess befolkning rönt vid kommunsammanslagningen fick också kammarkollegiet av regeringen i april 1974 i uppdrag att utreda tillhörigheten för vissa delar av Alfta. I april 1975 överlämnade utredningsmannen sin utredning och anförde att allvarliga rubbningar skulle uppstå för samhällsutvecklingen inom berörda kommuner och speciellt för Alfta om endast vissa delar skulle överföras.

Om en ny utredning rörande kommunindelningen skall genomföras bör den enligt utredningsmannen omfatta hela Alfta sockens och församlings tillhörighet. Detta betonade utskottet vid det aktuella tillfället och sade vidare att utredningen borde vara förutsättningslös. Regeringen beslöt i april 1975 att utvidga uppdraget till att avse en förutsättningslös utredning av kommuntillhörigheten för hela Alfta kommun. Detta var helt i linje med syftet i motionen 1975:1782 som jag och herr Westberg i Ljusdal väckte och som syftade till att utreda resp. ompröva frågan, varvid hänsyn skulle tas till vunna erfarenheter och till invånarnas önskemål.

Utredningsmannen, herr Lodmark har nu – som vi hört tidigare här i dag – slutfört sitt uppdrag och föreslår att hela Alfta socken sammanläggs med Ovanåkers kommun. Vid avgörande av frågan om Alfta sockens kommuntillhörighet bör särskild hänsyn tas till att södra Hälsinglands inland har visat en helt annorlunda utveckling under de senaste decennierna än Norrlands inland i övrigt. Särskilt har inom Alfta och Ovanåkers socknar pågått en betydande industriell utveckling av egen kraft. Jag är övertygad om att herr Alftin har haft tillfälle att besöka de industrier som vuxit upp där under denna tid. Alftaindustrierna Ösa och Nefab fortsätter att bygga ut i tätorterna Alfta och Runemo och har som följd därav under de senaste åren ökat sin personal med drygt 200 och kommer inom de båda närmaste åren att öka med ytterligare 200–300 anställda. Dessas berättigade krav på service i närheten av sin arbetsplats måste tillgodoses för att kvalificerad arbetskraft skall kunna anskaffas. Bostad på samma ort som arbetsplatsen är det första och viktigaste kravet som ställs. Alfta har också under socknens tid som egen kommun byggt upp

Ondsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

en centralort så att den t. o. m. år 1973 lämnade fullgod service såväl i fråga om bostäder och kommunalförvaltning som i fråga om service i övrigt. Jag är övertygad om att det finns åtskilliga affärer med i stort sett samma service som i Bollnäs.

Erfarenheterna har klart bestyrkt att Alfta inte ingår i Ljusnans dalgångs näringsgeografiska område utan näringsgeografiskt hör samman med Ovanåkers kommun i Voxnans dalgång. Utredningsmannen har grundligt undersökt förhållandena. Efter noggranna överväganden har han i sin senast avgivna utredning funnit att tillräckliga skäl enligt 3 § kommunindelningenslagen finns för sammanläggning av hela förutvarande Alfta kommun med Ovanåkers kommun. Utvecklingen styrker utredningsmannens slutsats att den riktiga indelningen i primärkommuner är att Alfta, Ovanåker och Voxna tillsammans bildar en egen kommun och återstoden av Bollnäs kommun en annan. Folkviljan i Alfta och de sakförhållanden som påvisas i motionen, i föregående års motioner, i Lodmarks utredningar, inte minst den sista, i företagarnas och i de politiska föreningarnas uttalanden styrker vad jag har anfört.

I det förevarande betänkandet skriver utskottet att anledning finns att i detta sammanhang åter starkt betona den allmänna principen att klara opinioner bland de av en aktualiserad indelningsändring närmast berörda självfallet måste ha en avgörande betydelse för den bedömning som regeringen nu skall göra. Beslut i fråga om indelningsändringar av den typ som tagits upp i motionerna kommer utan tvivel att uppfattas som uttryck för beslutsfattarnas inställning till grundläggande demokratiska värderingar. Den uppfattning som utskottet sålunda uttalat är förenlig även med nu gällande lag.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:1950 av herr Westberg i Ljusdal och mig samt 1975/76:1956 av herr Olsson i Järvsö m. fl. som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet sålunda anfört.

Fru talman! Jag skulle kunna sluta här, men eftersom herr Lindkvist efterlyste argument och levande opinioner skall jag be att bara helt kort få citera några av de uttalanden som gjorts av olika politiska partier i Alfta och Bollnäs och i områdena däromkring. Moderata samlingspartiets Bollnäskrets skriver: "Bollnäskretsen av Moderata samlingspartiet anser att man bör fästa det största avseende vid en så klart uttalad folkmening. Med hänsyn härtill och till vad ovan sagts samt till resultatet av de utförda utredningarna tillstyrker vi utredningsförslaget och att indelningsändringen genomföres 1977-01-01."

Centerns kommunorganisation skriver: "Centern finner regeringens tidigare handläggning av den s. k. Alftafrågan anmärkningsvärt otillfredsställande. Centerns kommunorganisation kan tänka sig en indelningsförändring innebärande överföring av hela förutvarande Alfta kommun till Ovanåkers kommun."

Vänsterpartiet kommunisterna i Bollnäs skriver följande, som herr Måbrink redan tidigare har erinrat om: "Vi har tidigare tagit ställning för

Onsdagen den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

att Alftaborna själva skulle få avgöra sin kommuntillhörighet. Regeringen har genom sina tvångsåtgärder åsidosatt sådana demokratiska krav."

Kristen demokratisk samling har också svarat: "Vi instämmer med Lodmark och hans förslag om att Alfta fr. o. m. 1/1 1977 skall tillhöra Ovanåker."

Ännu mer anmärkningsvärt är emellertid att denna fråga går rakt över partigränserna. Sålunda säger den socialdemokratiska lokalavdelningen i Viksjöfors, som har medlemmar även i Alfta:

"Vår uppfattning är och har alltid varit att Alfta i sin helhet skall överföras till Edsbyblocket. Vi anser att Voxnadalen med Alfta och Ovanåker med tillsammans drygt 13 000 invånare, bildar en näringsgeografisk enhet med Edsbyn som ett naturligt kommuncentra med dess höga allmänna service och höga affärsetablering.

Vi hävdar att en sammanläggning av Alfta och Ovanåkers kommuner innebär en klar framgång för grundprinciperna i kommunreformen, eftersom Voxnadalens naturliga avgränsning, inkl. Viksjöfors samhälle, ej bör delas mellan två olika kommunblock. Goda ekonomiska, kulturella och geografiska förutsättningar förenade av hävdvunna traditioner skulle bli till gagn för industrin i Voxnadalen. Med ett Voxnadalsblock med Edsbyn i centrum erhåller flertalet kommuninnevånare i Alfta ett kortare avstånd till en fullt utbyggd kommunförvaltning. Det kommunala självstyret kommer närmare människorna, skapande förutsättningar för att en vidgad och fördjupad kommunal demokrati åstadkomes. Kommuninnevånarna kan lätt nå sina olika förvaltningsorgan.

Samtidigt blir den i det närmaste totala folkviljan i Alfta respekterad. Styrelsen för Viksjöfors socialdemokratiska förening har med denna skrivelse sakligt velat belysa och klargöra hur vi ser på kommunfrågan. Vi vill påpeka att en absolut och obestridlig majoritet bland de socialdemokratiska väljarna stöder de åsikter vi förfäktar i kommunfrågan."

Att herr Lindkvist inte bryr sig om övriga partiers åsikter kan jag förstå, men jag är förvånad över att han inte är beredd att ta hänsyn till sina egna partikamraters önsksningar. Riksdagen har dock tidigare lovat att beakta folkopinionerna, i synnerhet när de är så här starka.

Den socialdemokratiska föreningens skrivelse slutar:

"Vi vill ha ett slut på denna fråga. Det förefaller nu som om mot-sättningarna håller på att övergå i hat och aggressionsstämningar mot allt vad Bollnäs och dess styrande, jämte den lilla grupp som frenetiskt inom Alfta kämpat för Bollnäs, håller på att uppnå. Ingen tjänar på dylika hat- och hämndstämningar."

Vad jag här anfört belyser klart och levande opinionsstämningarna i Alfta. Det är anmärkningsvärt att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet så helt kan nonchalera t. o. m. sina egna partikamraters klart uttalade vilja.

Jag är förvånad över att herr Alftin helt underkänner den av regeringen tillsatte utredningsmannen, som dock har gjort flera sakliga utredningar och känner till området rätt väl. Herr Alftin säger att Bollnäs nu har

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

blivit en bärkraftig kommun. Vi som är hälsingar känner väl till att Bollnäs har varit en bärkraftig kommun i många år. Edsbyn och Alfta kan med all sannolikhet också bli en bärkraftig kommun – de kommer säkert att klara sig, och de passar dessutom näringsgeografiskt ihop.

Att den kommunala servicen i Bollnäs redan skulle vara så väl utbyggd tyder inte precis förslaget till flerårsbudget på. Detta är f. n. under behandling. Man begär där ett flertal nya tjänster, inte minst på fastighetskontoret, för att klara servicen. Organisationsutskottet i Bollnäs har under en lång tid arbetat med en omorganisation av förvaltningen. Då kan man inte säga att förvaltningen är väl utbyggd och fungerar tillfredsställande.

Slutligen, fru talman! Bollnäs kommunfullmäktige, som man kunde tycka skulle finna det angeläget att behålla Alfta, har så sent som i förra veckan med 29 röster mot 20 tillstyrkt att Alfta kommun skall överföras till Ovanåker. Det talar sitt tydliga språk.

Fru talman! Jag ber med det sagda att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag hoppas verkligen att regeringen omgående fattar beslut om att Alfta överförs till Ovanåker och därmed återställer lugn och ordning i denna nu ganska upphetsade del av Hälsingland. Vi är envisa, och vi ger oss inte i första taget. Om regeringen här finner att man gjort ett misstag eller hänsynslöst nonchalerat folkviljan, bör man rätta till det.

Herr ALFTIN (s) kort genmäle:

Fru talman! Vad herr Nordgren sagt om inriktningen och behovet av service på olika områden exempelvis för företagen i Alfta, stämmer inte riktigt med de verkliga förhållandena. Det visar den näringslivsenkät som gjorts.

Sedan borde det vara intressant för herr Nordgren, som ofta talar om vad företagen önskar, att lyssna till vad näringslivskommittén och företagen i Bollnäs sagt i denna fråga. I sitt remissyttrande framhåller näringslivskommittén att den delar uppfattningen att Alfta måste anses tillhöra Bollnäs spontana omland. Vidare heter det i yttrandet: "Näringslivskommittén anser heller inte att större resurser för allmän service skulle kunna tillskapas för Alfta vid ett samgående med Ovanåkers kommun än vad nu är fallet då man tillhör Bollnäs.

Att nu ånyo ändra kommunindelningen måste innebära en besvärande störning i det arbete man inom Bollnäs påtagit sig för att söka tillskapa en välfungerande kommun med tanke på både näringsliv och invånare i övrigt. Här skall vidare nämnas att Näringslivskommittén sedan någon tid medverkar vid utarbetandet av ett s. k. näringslivsprogram för Bollnäs nuvarande kommun. Kommunen har genom Näringslivskommittén överlämnat verkställigheten härav till Stockholms handelskammare, och avsikten är att sagda tre parter senare i år gemensamt skall ombesörja utvärderingen och slutredigeringen av undersökningsresultatet. För detta arbete, som nu pågått i mer än ett år, skulle en ändrad kommunindelning

Onsdagen, den
21 april 1976

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

få negativa konsekvenser.

Näringslivskommittén vill för sin del förorda att någon ändring i nuvarande kommunindelning ej kommer till stånd.”

Jag tycker att detta borde vara någonting att tänka på även för herr Nordgren.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag skall fatta mig kort eftersom jag använde rätt lång tid till mitt första anförande.

Det är helt klart, fru talman, att Bollnäs näringslivskommitté liksom varje näringslivskommitté är angelägen att försöka dra till sig så många industrier och så många serviceorgan som möjligt. Men om vi vill att industrierna i Alfta och Edsbyn skall hållas i gång är det lika naturligt att man låter dessa få möjligheter att utvecklas och existera.

Herr ALFTIN (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill bemöta herr Nordgren när det gäller utredningen.

Jag anser i likhet med remissinstanserna att utredningsmannen tydligen har saknat förmåga att utvärdera och dra rätta slutsatser av det material som han själv har insamlat och sammanställt i ärendet. Remissinstanserna har också konstaterat och bevisat att han har dragit felaktiga slutsatser medvetet eller omedvetet bl. a. när det gäller tabellmaterialet avseende pendlingen m. m.

Utredningen är även slarvigt utförd. Bara det faktum att det på flera ställen talas om Ovan sjö kommun i stället för Ovanåkers kommun drar ner det allmänna intrycket av vederhäftighet. Vid genomgången av utredningsmaterialet kan man även finna att utredningsmannen ägnat exempelvis personalfrågorna mycket ringa intresse. Endast en av 130 sidor i utredningen berör i förbigående dessa viktiga frågor.

Det är också märkligt att endast de som har varit för en indelningsändring har fått möjligheter att komma till tals i utredningen och att inga fackliga eller andra personalorganisationer fått möjlighet att yttra sig i utredningen. Att handläggningen av denna utredning därför nu även har föranlett en JO-anmälan är kanske inte så konstigt.

Herr NORDGREN (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag föreställer mig att i detta fall som i de flesta andra har vilken organisation eller enskild person som helst haft möjlighet att ta kontakt med utredningsmannen. Denne utredningsman gjorde även den tidigare utredningen. Sannolikt har regeringen ansett honom vara en kunnig utredningsman, eftersom regeringen anlitat honom ytterligare en gång. Det förvånar mig att herr Alftin är så kritisk mot en av hans egen socialdemokratiska regering två gånger tillsatt utredningsman.

Fru JONÄNG (c):

Nr 107

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindelning-
en i södra Hälsing-
land*

Fru talman! Jag bor i Bollnäs kommun. Om Alfta flyttas över till Ovanåkers kommun, kommer jag fortfarande att bo kvar i Bollnäs kommun. Jag har alltså ett egenintresse av att Bollnäs kommun – hurdan den än ser ut för framtiden – kommer att vara livskraftig och funktionsduglig, en kommun som ger oss invånare goda förutsättningar till sysselsättning, tillfredsställande social service osv. Men jag är naturligtvis inte bara intresserad av min egen kommun och dess bästa. Jag är också intresserad av de gamla, f. d. egna kommuner, som nu ingår i Bollnäs, dvs. Arbrå, Rengsjö, Alfta och Hanebo, lika väl som av grannkommunen Ovanåker.

Som centerpartist företräder jag en politisk uppfattning, som bygger på decentralisering som det främsta verksamma medlet att uppnå goda resultat för de enskilda människorna i samhället. Decentralisering innebär för mig bl. a. att lyssna på människors önsknings och behov och sedan från denna grund göra mitt ställningstagande. Det som är viktigt för mig är först och främst de berörda kommuninvånarnas önskemål – det är grundvalen för mitt ställningstagande.

Utifrån detta har jag slutit upp bakom Alftabornas önskemål. Jag har på olika sätt arbetat för en lösning enligt deras önskemål – en lösning som samtidigt kunde bli en tillfredsställande lösning för hela kommunen.

Frågan om Alftas kommuntillhörighet är ett typexempel på hur vår nuvarande regering av prestigeskäl har misskött denna viktiga fråga. Regeringen har inte velat lyssna på folkopinionen utan har gått fram tvångsvägen såsom ju f. ö. skett med hela kommunsammanläggningsfrågan – fullständigt oförmögen att ompröva ett ställningstagande, som man ju ändå sedan länge vet är felaktigt. Det är en oskicklighet av stora mått. Regeringen kan inte skylla på att den inte känt till opinionen. Uppvaktningsarna har varit många, och ett statsråd har tidigare besökt Alfta för att lyssna på opinionen.

De senaste händelserna när det gäller Alftafrågan har berörts här tidigare. Jag skall inte förlänga debatten genom att åter ta upp dem. Jag vill bara understryka att den utredning som gjorts har initierats av regeringen. Regeringen har alltså sagt A, och nu väntar vi alla på att regeringen säger B. Bollnäs kommunfullmäktige har med stor majoritet sagt ja till att överflytta Alfta till Ovanåker. Vi vet också att länsstyrelsen delade på sig, att ordföranden fick fälla utslaget med sin röst. Och i dag säger riksdagen sin mening.

Regeringen skall enligt uppgift fatta beslut i Alftafrågan i konselj nästa torsdag. Som jag ser det har regeringen egentligen bara ett alternativ att ta ställning till. Teoretiskt finns det två, men mot bakgrund av regeringens agerande i frågan med tillsättande av utredning och mot bakgrund av den kraftiga opinionen har regeringen i praktiken enligt min mening bara att säga ja till att överföra Alfta till Ovanåker.

Regeringen har också ett ansvar, ett enormt ansvar, inför detta beslut, nämligen att se till att vi äntligen får en vettig kommunindelning i vår

209

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Kommunindel-
ningen i södra
Hälsingland*

bygd och att vi får denna fråga avklarad. Det måste ske nu. Nu måste vi få ägna våra krafter åt de många kommunala problem som vi har att klara av. Genom Bollnäs kommunfullmäktiges ställningstagande är också en bra grund lagd för ett gott samarbete och en god vänskap mellan den nya Bollnäs kommun och den nya Ovanåkers kommun med Alfita.

Jag begär och jag förväntar nu av regeringen att den inser sitt ansvar och tar det. Jag vill inte att det jag nu säger skall låta som ett hot, för det är det inte – det är ett faktum. Alftaborna kommer inte att finna sig i – det har man deklarerat – ett beslut som säger nej till överförande av Alfita till Ovanåkers kommun. De kommer i så fall att fortsätta kampen. Det är helt klart, och jag menar att detta vore olyckligt för oss alla. Frågan måste klaras av nu. Bollnäs kommun måste naturligtvis också, som kommunen har uttalat, kompenseras helt och fullt för de kostnader den kan åsamkas genom indelningsändringen.

Enligt min mening har alltså regeringen bara ett alternativ när den skall fatta beslut nästa torsdag, och Alftaborna kan med stor sannolikhet hissa sina flaggor i topp den dagen och därmed fira sin seger. Vore jag hemma, skulle jag också flagga, framför allt därför att folkviljan äntligen får slå igenom.

Herr LINDKVIST (s):

Fru talman! En sak är jag villig att stryka under, och det är önskvärdheten av att det fattas ett snabbt beslut i det här ärendet, så att kommunsammanläggningen blir slutgiltig i de berörda kommunerna och man kan organisera ett konstruktivt samarbete i området i fråga.

Det som har varit intressant i den här diskussionen är egentligen någonting som herrar Nordgren och Westberg i Ljusdal bör skriva sig till minnes, nämligen att utskottets majoritet börjar sitt betänkande med att avstyrka yrkande 2 i herrarnas motion, i vilket det står att riksdagen skall göra ett direkt uttalande. Men beslutet som skall fattas med ledning av de inlägg som har gjorts gäller ett direkt bifall till herrarnas motion, ett direkt bifall till yrkandet att riksdagen skall göra ett uttalande. Därmed har riksdagen – och det är detta vi socialdemokrater i utskottet försöker framhålla – gått ifrån den etik i förhållandet till regeringen som tidigare har utgjort grundvalen för riksdagens arbete.

Det talas om majoriteter. Det talas om klara majoriteter, och det talas om levande majoriteter. Här kommer herrar Nordgren, Westberg och Olsson och t. o. m. herr Måbrink naturligtvis med sina majoriteter, och sedan kommer herr Alftin med sina majoriteter, med sina folkopinioner. Alla talar om att det är klara och levande opinioner. Det är inte så klart. Herr Westberg råkade säga något i sitt inlägg som är värt att lägga på minnet. Han sade att det skall vara i ytterst speciella fall som man skall gå emot kommunernas vilja när det gäller kommunindelningen. Det kan, herr Westberg, finnas sådana fall. Men jag vill understryka att jag som företrädare för reservanterna icke har uttalat någonting om vart Alfita skall höra eller vilken ställning regeringen skall ta i den här frågan. Det

föranleder mig ändå att säga ett par ord till herr Nordgren.

Jag fick den uppfattningen att herr Nordgren befann sig i kammaren när jag höll mitt första anförande. I det anförandet drog jag upp de principiella riktlinjerna för riksdagens beslut, och jag ställde bl. a. frågor till utskottets ordförande om hon ansåg att myndigheterna hade handlat felaktigt vid hanterandet av frågan om Alftas kommuntillhörighet. Den frågan är som bekant alltjämt obesvarad.

I sitt inlägg här säger herr Nordgren att socialdemokraterna nonchalerar sina egna partivänner uppe i de här områdena. På vilket sätt har vi nonchalerat dem? Vi har ju inte uttalat oss om vart Alfta skall höra. Vi har uttalat oss för att riksdagen skall stå fast vid det principbeslut den fattade om hur sådana ärenden skall handläggas. Det är vad reservanterna säger och ingenting annat.

För att slutligen bringa klarhet i opinioner skall jag be herr Nordgren förklara en mycket viktig sak. Jag satt i min bänk och hörde på när han från denna talarstol läste upp uttalandet från centerns kommunorganisation om vart Alfta skulle höra. Då fann jag att herr Nordgren läste upp första delen av yttrandet perfekt. Men i andra delen började herr Nordgren att läsa andra att-satsen mitt i meningen. Herr Nordgren utelämnade följande text i centerns ställningstagande, som jag har framfört mig på talarstolen: Under förutsättning att staten helt och fullt kompenserar Bollnäs kommun för de kostnader en indelningsändring medför kan centerns kommunorganisation tänka sig en indelningsändring innebärande överföring av hela nuvarande Alfta kommun till Ovanåkers kommun.

Jag frågar: Varför utelämnar herr Nordgren den viktiga delen av centerns partiuttalande? Alla som sitter i den här kammaren vet ju att de kostnader som uppkommit skall regleras kommunerna emellan. Det är ju inte en beställningsfråga för vare sig riksdag eller regering, utan där finns klara anvisningar om hur de ekonomiska frågorna skall klaras upp.

Fru talman! Med det här anförda och denna förklaring ber jag att ännu en gång få yrka bifall till reservationen vid civilutskottets betänkande nr 24.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Bergman i Göteborg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergman i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 107

Onsdagen den
21 april 1976

Nya motiv på sedlar

Den som vill att kammaren bifaller civilutskottets hemställan i betänkandet nr 24 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Bergman i Göteborg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lindkvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 167
Nej - 138
Avstår - 1

§ 3 Föredrogs

Finansutskottets betänkanden

1975/76:30 med anledning av propositionen 1975/76:147 om ändring i lagen (1965:269) med särskilda bestämmelser om kommuns och annan menighets utdebitering av skatt, m. m.

1975/76:31 med anledning av motion om utredning rörande konsekvenserna av samhällets omvandling i socialistisk riktning

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 4 Nya motiv på sedlar

Föredrogs finansutskottets betänkande 1975/76:32 med anledning av motion om nya motiv på sedlar.

I detta betänkande behandlades motionen 1975/76:694 av herr Lorentzon (vpk), vari hemstälts att riksdagen uttalade som sin mening att vid utgivandet av nya sedeltyper kungabilderna ersattes med andra motiv enligt i motionen angivna riktlinjer.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:694.

Reservation hade avgivits av herr Hermansson (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:694 som sin mening gav fullmäktige i riksbanken till känna vad reservanten anförde om ersättande av kungabilderna med andra motiv vid utgivandet av nya sedeltyper.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Vi är väl alla medvetna om att det inte är särskilt populärt att tala i denna kammare vid en sen tidpunkt, i synnerhet inte efter all den visdom som tidigare har flödat från denna talarstol. Dagen är långt liden, men då enligt uppgift plenum skall pågå till i varje fall kl. 24 får kammarens ledamöter ändå plågas den tid som är kvar.

Fru talman! För andra året i följd återkommer en motion angående bildmotiven på landets sedlar. Tidigare har det inte motionerats i detta ärende i denna lagstiftande församling. Frågan kan anses vara liten, ja, obetydlig, men insatt i sitt sammanhang – populariseringen av den svenska monarkin, förgudningen av kungahuset, kvarlevan från feodaltiden – har den sin stora betydelse. Framför allt i dag, då den folkfördummande veckopressen flödar över sina bräddar i rojalistisk yra.

Trots att Sverige är en modern industristat, i vars grundlag står inskrivet att all makt utgår från folket, finns kvarlevor från självhärskardömets dagar, från feodaltiden. Det starkaste uttrycket härför är kungahuset – monarkin. I dess släptåg finns också annat skräp, som motiven på landets sedlar, vilka samtliga återger bilder av kungar.

Det råder i detta sammanhang ingen skillnad mellan den moderna industristaten Sverige och feodalstaterna Thailand, Afghanistan, Jordanien och Iran, vilka länder liksom Sverige har bilder av monarkerna på samtliga sina sedlar. Dessa feodalherrar förstår mycket väl vilket propagandavärde deras bilder på landets sedlar innebär. Ständigt påverkas det enkla folket – undersåtarna – för att övertygas om statschefens överhöghet. Precis som i Sverige.

Även kungen av Swaziland i södra Afrika förstod propagandavärdet av bilderna på sedlarna då han för något år sedan lät framställa landets första sedeltyper. Kungen av Swaziland ansåg dock att hans egen bild inte hade samma propagandavärde som bilden av de många döttrarna. Och nu pryder bilden av de elva kungadöttrarna Swazilands sedlar. Grupp-bilden av dessa elva prinsessor lär vara mycket vacker. Scissorerna är nästan nakna, endast iklädda kort-korta höftskynken, som nödtorftigt skyler "mittpunkten". Kungen av Swaziland är nämligen av samma uppfattning som moderaterna-monarkisterna i Sverige: att kungamakten skall gå i arv även till kungahusets kvinnliga medlemmar.

Man vågar inte tänka tanken fullt ut att bankofullmäktige och finansutskottet i Sverige skulle ta efter initiativet från kungen av Swaziland – i Sverige finns ju också prinsessor. Troligen skulle änkenåderna på Öfre Östermalm då få dåndimpen – hur stora rojalister de än må vara.

Men låt oss lämna södra Afrika och återvända till nordligare breddgrader. I kungarikena Norge och Danmark, där de borgerliga partiernas inflytande varit och är betydligt starkare än i Sverige och där socialdemokratin inte haft kraften att utöva samma inflytande över de politiska besluten som i Sverige, förekommer inte bilder av kungligheter på någon av landets sedeltyper. Dessa länder har i detta avseende inget gemensamt med varken schahen av Iran eller kungen av Swaziland. Däremot är

---

Nya motiv på sedlar

Sverige – i det avseende det nu gäller – fullt jämbördigt med politiskt och industriellt efterblivna feodalstater i Mellersta Östern, Asien och södra Afrika. Det är ingen skillnad på Sverige och dessa länder i det avseendet.

Det vore på tiden att kungaporträtten försvann från landets sedlar. Dessa bilder utgör ett medel i propagandan för monarkin, för kungahuset och framstår i detta sammanhang som nationella symboler. De utgör en kvarleva från självhärskardömets dagar och från feodaltiden.

I ett land som Sverige borde kungaporträtten på landets sedlar ersättas med bilder ur folkets skapande liv. Det är folket som är värdeskapande och inte landets kungar. Den nuvarande kungen är detta lands störste socialbidragstagare – det rör sig om miljoner – och blir föremål för hyllningar i vissa kretsar. Den fattige och den utslagne, som måste leva på socialbidrag, föraktas i samma kretsar.

Det svenska folkets historia är historien om hur folket har byggt och utvecklat detta land. De svenska kungarnas historia är i alltför stor utsträckning historien om mord, ja, brodermord i stor utsträckning. Det är även historien om de många orättfärdiga krig som dessa kungar orsakade med nöd, död och elände för det svenska folket. Kring den svenska kungahistorien står en stank av mord, folkförtryck, krig och elände för folket. Dessa kungar bör inte äras – ingen av dem. Minst av allt är de symboler för folket.

Då jag i fjol i en motion aktualiserade frågan om att kungabilderna borde bort som motiv från landets sedlar och ersättas med exempelvis bilder ur folkets skapande liv samt hemställde att riksdagen hos regeringen skulle begära tillsättande av en utredning, hänvisade finansutskottets majoritet till att fullmäktige i riksbanken hade anfört kostnads-skäl mot framtagandet av nya sedlar. Då finansutskottet även till årets motion återigen hänvisade till detta uttalande från fullmäktige i riksbanken vill jag erinra om vad som sägs i detta betänkande.

Där sägs bl. a. att enbart kostnaderna för framtagandet av nya sedlar, av de sedeltyper landet nu har, ligger i storleksordningen 3 milj. kr. och att i den nuvarande sedelstocken har investerats ett belopp motsvarande 40 à 50 milj. kr.

Nu hör det till saken att i fjolårets motion frågan inte ställdes om att den nuvarande sedelstocken omedelbart skulle förstöras, som bankofullmäktige sökte antyda, vilket finansutskottets majoritet gav sitt fulla stöd. I den motionen ställdes endast frågan om en utredning, givetvis med sikte på att då nya sedeltyper kommer att framställas kungabilderna skulle försvinna, för att mera tidsenliga motiv bör användas. Finansutskottets majoritet gick alltså helt förbi motionens hemställan och talade om något helt annat. Det är rätt unikt i det här avseendet.

I årets motion, nr 694, föreslås att riksdagen uttalar som sin mening att vid utgivandet av nya sedeltyper kungarna ersätts med andra motiv, enligt i motionen angivna riktlinjer. I motionen talas det alltså om utgivandet av nya sedeltyper. Trots detta kommer finansutskottets ma-

oritet jagande med samma motivering som förra året, att man av kostnadsskäl inte kan bifalla motionen. Detta är ju att slå in öppna dörrar, eller ett svar som kan betecknas som "goddag yxskaft".

I motionen talas det endast om tillfället då nya sedeltyper skall framställas. Kostnadsskäl kan härvidlag inte åberopas som avslag på motionen, då kostnaderna i stort sett blir desamma hur bilden än ser ut. Motiveringen för avslag på motionen är ett uttryck för de obotfärdigas förhinder och ingenting annat. Och jag finner det anmärkningsvärt att finansutskottets majoritet i år inte har någon annan motivering för avslag än att hänvisa till kostnadsskäl; en motivering som inte alls är hållbar i det här fallet.

Som bekant utges nya sedeltyper med vissa mellanrum. Enligt expertisen är tioårsintervaller de lämpligaste. År 1965 fick landet de nuvarande sedeltyperna. Det har gått mer än tio år sedan dess, och samma expertis menar att Sverige nu är moget för nya sedeltyper över hela linjen. Då menar jag att det också vore aktuellt med nya bildmotiv. Att framställa bildmotiv ur folkets skapande liv kan inte ställa sig dyrare än att göra andra bilder. Nya bildmotiv måste ändå framskapas då nya sedeltyper skall framställas.

I höst exempelvis, i september eller i början på oktober, begåvas vi med en ny tusenkronorssedel. Bildmotivet skiljer sig helt från den nuvarande tusenkronorssedeln. Bilden – i varje fall på sedelns ena sida – kommer att vara helt i linje med vad som föreslogs i motionen 1031 i fjol och i motionen 694 i år.

Bilden återger nämligen ett skapande. Den föreställer en smälthytta, där det sprakar om det glödande järnet. Det är en hyllning till den svenska järnhanteringen. Jag noterar detta faktum som en framgång och en delsegger för de idéer som föreslagits i mina motioner.

Motiveringen att kostnadsskäl förhindrar nya bildmotiv på landets sedlar håller alltså inte. Motiveringen väger inte tyngre därför att utskottsmajoriteten idisslar den även i år. Bildmotiven på den nya tusenkronorssedeln är ett belägg härför. Utskottsmajoritetens motivering håller alltså inte.

Men majoriteten i finansutskottet har ytterligare ett argument – samma som i fjol – för avslag på motionen, även det hämtat från fullmäktige i riksbanken. Någon förnyelse i det här avseendet i utskottsmajoritetens tankegångar har såvitt jag förstår inte heller här varit möjlig.

Att Sverige har kungabilder på samtliga sina sedlar i likhet med en rad feodalstater, som jag tidigare i mitt framförande hänvisat till, beror enligt fullmäktige i riksbanken på att varje sedelmotiv bör representera ett århundrade och att varje sekel bör representeras av landets statsöverhuvud.

Jag kan helt instämma i uppfattningen att motiven på sedlarna kan representera var sitt århundrade. Men varför skall det vara kungabilder? Det är här vi inte är överens.

Om kejsaren av Etiopien hade lagt samma synpunkter på sin sedel-

Onsdagen den
21 april 1976

Nya motiv på sedlar

utgivning som majoriteten i finansutskottet, skulle sedelmotiven ha representerat 17 århundraden. Kejsaren av Etiopien gav nämligen ut 17 olika sedeltyper, alla med regentmotiv.

Om shahen av Iran lägger samma synpunkter på sin sedelutgivning som majoriteten i finansutskottet, skulle sedelmotiven representera 35 sekler. Shahen av Iran ger nämligen ut 35 olika sedeltyper, även han med regentmotiv.

Majoriteten i finansutskottet bör läsa författaren Sven Wernströms tre böcker om den samhällliga och historiska utvecklingen i Sverige. Det gäller här folkets historia, inte kungahistoria. Det är lättfattlig och njutbar skönlitteratur. Den är indelad i århundraden.

Den börjar i historiens gryning, då trälar utnyttjades i detta land, och slutar vid 1900-talets första årtionden. Dessa böcker är visserligen avsedda för skolungdom, men de kan med fördel läsas av även äldre människor som ännu inte är helt åderförkalkade. Jag tar mig friheten att rekommendera denna läsning för majoriteten i finansutskottet.

Säkerligen skulle utskottsmajoriteten och även fullmäktige i riksbanken här finna uppslag för andra bilder som illustration för olika århundraden än de kungabilder som skämmer landets sedlar.

Då sedelmotiv bör representera olika århundraden, varför då inte ta motiv från svenska folkrörelser? Fackföreningsrörelsen exempelvis, som betytt så ofantligt mycket för att ge den svenska arbetarklassen ett människovärde, vore mer berättigad att komma i fråga i det sammanhang det här gäller än landets kungar. Men landets sedlar återger fortfarande bilder av folkförtryckande kungar. Det är enligt min mening inte värdigt ett land som Sverige.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den reservation av C.-H. Hermansson som är bifogad finansutskottets betänkande nr 32.

Herr ÅSLING (c):

Fru talman! Det var i november i fjol som kammaren senast behandlade en likalydande motion som den nu aktuella.

Vid det tillfället hade finansutskottet remitterat motionen, som herr Lorentzon påminde om, till riksbanksfullmäktige, som inte fann några skäl för att gå motionärerna till mötes och detta föranledde att finansutskottet då som nu avstyrkte motionen.

Under de fem månader som har gått sedan kammaren senast tog ställning i denna fråga har ingenting hänt som skulle kunna motivera ett annat ställningstagande, även om nu händelsevis de svenska sedlarna inte står i överensstämmelse med herr Lorentzons historieuppfattning.

Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande nr 32.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Jag har i varje fall fått lära mig, liksom väl samtliga här i kammaren utom finansutskottets majoritet, att om man gör ett fel

och är medveten om detta, så gör man naturligtvis inte om det misstaget. Men det är detta som herr Åsling förespråkar. Han refererar till riksbanksfullmäktige och säger att man hade fått en remiss därifrån och att ingenting har ändrats sedan den tiden i föl. Ja, så kan man naturligtvis säga, men hela utgångspunkten för ert resonemang saknar ju all grund. Man anför kostnaderna vid framställningen av sedlar som skäl för avslag på motionen, men förhållandet är ju det att jag yrkar att vid ett utgivande av sedlar med nya motiv – då man alltså ändå måste framställa nya bilder, oavsett hur de bilderna ser ut – kungabilderna skall ersättas av mera folkliga illustrationer. Kostnadsskäl kan man inte anföra i det fallet – det håller inte, herr Åsling. Även om det har gått fem månader sedan man gjorde fel behöver man inte upprepa det nu.

När det gäller den andra frågan är jag helt överens med herr Åsling om att man kan låta bilderna utgöra ett tecken på ett århundrade, men jag anser – och där är våra meningar delade – att det skall vara folkliga motiv i stället för kungabilder.

I den svenska grundlagen står inskrivet att all makt utgår från folket, och landet har en representativ demokrati. Men att all makt utgår från folket återspeglas inte i det svenska sedeltrycket. Bilderna på landets sedlar hyllar fortfarande monarkin och enväldet. Menas det allvar med att all makt utgår från folket, borde det svenska folkets liv och representanter för folket vara bildmotiv på landets sedlar. Jag hänvisade nyss till att man i det fallet kunde ihågkomma svensk fackföreningsrörelse, som mer än någon annan har spelat en roll när det gällt att höja den svenska arbetarklassens människovärde.

I Sverige finns det ingenting numera som är heligt utom kungahuset. Den hysteriska kungadyrkan man ägnar en person som representerar en institution som för länge sedan överlevt sig själv är för mig fullkomligt ofattbar. Det vore på tiden att det organiserades en folklig beredskap och opinionsbildning mot den smarta marknadsföringen av kungamakten. Att förändra sedelmotiven och använda motiv som återger folkets skapande liv vore ett led i denna utveckling.

Vad beträffar det svenska kungahuset – jag skall sluta nu, fru talman – kommer man osökt att tänka på vad som står skrivet i en stor och mycket gammal bok: Av intet skapade Gud världen. I Sverige tycks det skapas kungar av samma material.

Fru *tredje vice talmannen* lät nu klubban falla och yttrande:

Jag får anmoda den ärade talaren att använda ett för kammarens debatt mera lämpat uttryckssätt. . . .

Herr *LOTHIGIUS* (m):

Fru talman! Det är klart att när man lyssnar på herr Lorentzon kommer en del reflexioner. Det är en del bilder som lätt framträder på ens näthinna när det talas om motiv från vårt eget land och från vår svenska historia.

I de socialistiska länder som herr Lorentzon så väl och så ofta talar

Onsdagen den
21 april 1976

Nya motiv på sedlar

för är det alltid fullt av bilder på gator och torg av de s. k. ledarna i resp. länder. I vissa av dessa socialistiska länder är det också lag på att de, om jag så får uttrycka mig, inte alltid så vackra gubbarna skall finnas i bild på varje ämbetsrum och i varje ämbetslokal. Jag föredrar naturligtvis, herr Lorentzon, vackrare bilder än dem som herr Lorentzon föredrar.

Jag har framför mig tre av våra svenska sedlar. Det är riktigt att på ena sidan finns vår historia inbakad i våra konungar förenad med andra bilder. Men på baksidan av dessa sedlar finns det en redovisning också för folkets historia. Vi har på femkronorssedeln en bild av vår svenska skog med en tjädertupp i modern version, en nog så målande beskrivning från vårt eget vackra land. På tian har vi en konstnärlig utformning av våra vattendrag och på hundrakronorssedeln har vi en del av regalskeppet, som är en del av svensk historia.

Jag finner, herr Lorentzon, inget felaktigt i att vi på ett sådant sätt framför vår svenska historia. Och jag tycker att herr Lorentzons sätt att uttala sig i denna kammare om det svenska konungahuset, mot bakgrund av den uppfattning som majoriteten av svenska folket har, är oanständigt.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Det är inte första gången som jag har haft ordet i denna kammare och herr Lothigius har begärt ordet och omedelbart avvikit från det vi diskuterat och gått över de svenska gränserna till utlandet. Jag är van vid det.

När det gäller de svenska sedlarna så stämmer det där med tjädern. Där finns också norrsken återgivet. Men vad jag talade om var folkets skapande liv, och det har herr Lothigius naturligtvis inte en aning om.

Någon har sagt att Sveriges historia är dess kungars. För den som något har tagit del av tidigare skriven officiell historia förefaller uttalandet naturligtvis inte överdrivet, och varje gång vi behöver använda landets betalningsmedel påminns vi om att landet är en monarki, med kungliga anor, långt, långt tillbaka i tiden. På detta kan vissa tidningar höja sina upplagor. När det talas om förlovning höjer Expressen och Svensk Damtidning sina upplagor med 100 000 exemplar och skördar åtskilliga sekiner i extra profit. Det går an att göra pengar på de människorna för dem som har möjligheter till det.

Men hur ser då de svenska sedlarna ut, herr Lothigius? På den svenska femkronorssedeln återges bilden av Gustav Vasa, en av landets under tiderna största bondeplågåre; känd för blodbadet i Kalmar. Sin stora förmögenhet hade han samlat med de mest brutala metoder. Detta talar herr Lothigius ingenting om förstås.

Hundrakronorssedeln återger bilden av Gustav II Adolf, även han en brutal plågåre av svensk allmoge. Oräkeliga är de svenskar, och även finländare, som tvingades ut på Europas olika slagfält och där stupade i Gustav II Adolfs långvariga krig, lämnande efter sig hustrur och barn

till ett liv i armod och obeskrivligt elände.

Bilden av Gustav III pryder femtiökronorssedeln. Det var mannen som ordnade överfallskrig mot Ryssland, då han lät utrusta svenska soldater med ryska uniformer och gjorde gällande att det var Ryssland som hade överfallit Sverige. Samma metod användes betydligt senare av Hitler, då tyska soldater iklädda polska uniformer överföll Polen och därmed startade det andra världskriget. Gustav III:s överfallskrig slutade i för honom snöpligt nederlag men innebar ett obeskrivligt lidande för de många som inkallades i detta krig. 10 000-tals svenskar gick under i hunger, pest och elände. Det var den kungens eftermäle.

På den nuvarande tusenkronorssedeln återges bilden av Gustaf V. Att denne kung inte hade kraften, även om viljan fanns, att få Sverige och dess folk ut i krig var den framväxande liberalismens och arbetarrörelsens förtjänst.

Kungabilderna, herr Lothigius, är feodala kvarlevor som borde bort från landets sedlar. Det bör inte vara på det sättet att då svenska folket skall använda en sedel som betalningsmedel, det jämt skall konfronteras med kungabilder.

Herr LOTHIGIUS (m):

Fru talman! Det är det svenska folket som har valt dessa bilder på våra svenska sedlar.

Jag ber kammaren om ursäkt för att jag gav herr Lorentzon tillfälle att gå upp i talarstolen igen.

Herr LORENTZON (vpk):

Fru talman! Jag skall bara meddela att till det här sista finns det ju knappast någonting att anmärka.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hermansson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hermansson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-

Onsdagen den
21 april 1976

Ja - 274
Nej - 18
Avstår - 7

*Företagsbeskatt-
ningen*

§ 5 Företagsbeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:53 med anledning av motioner om företagsbeskattningen.

I detta betänkande behandlades motionerna
1975/76:973 av herr Gustafsson i Stockholm (s),

1975/76:984 av herr Olof Johansson i Stockholm m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen skulle

1. hos regeringen anhålla om utredning av oljebranschens beskattning i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. hos regeringen begära skyndsamt prövning samt förslag angående ökade insatser för kontinuerlig taxeringsrevision genom offentliga revisorer främst i större internationellt verksamma koncerner,

1975/76:1990 av herr Bohman m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (punkterna 1 och 2),

1975/76:2111 av herr Ahlmark m. fl. (fp), vari under punkten 2 hemställdes att riksdagen beslutade att förslag om beskattning av multinationella företag förelades riksdagen,

1975/76:2117 av fröken Eliasson m. fl. (c),

1975/76:2124 av herr Fälldin m. fl. (c) såvitt nu var i fråga (punkterna A 3 samt B 1 och B 2) och

1975/76:2129 av herr Nordgren m. fl. (m) såvitt nu var i fråga (punkten 2).

Utskottet hemställde

1. beträffande stimulans av nyföretagandet m. m. att riksdagen skulle avslå
  - a. motionen 1975/76:1990 punkten 1,
  - b. motionen 1975/76:2117,
  - c. motionen 1975/76:2124 punkten B 1,
2. beträffande skattelättnader för personalintensiva företag att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:2114 punkten A 3,
3. beträffande beskattningen av konstnärliga och litterära yrkesutövare

att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:973,

4. beträffande avskrivning på återanskaffningsvärdet att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:1990 punkten 2,

5. beträffande avdragsrätt för utbildningskostnader att riksdagen skulle avslå

a. motionen 1975/76:2124 punkten B 2,

b. motionen 1975/76:2129 punkten 2,

6. beträffande de multinationella företagens beskattning att riksdagen skulle avslå

a. motionen 1975/76:984,

b. motionen 1975/76:2111 punkten 2.

Reservation hade avgivits av herr Hörberg (fp) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:2111 punkten 2 och med anledning av motionen 1975/76:984 hos regeringen begärde att förslag om beskattning av multinationella företag förelades riksdagen.

Till betänkandet har fogats särskilda yttranden

beträffande moment 1 och 2 i hemställan

1. av herrar Andersson i Knäred (c), Josefson (c), Sundkvist (c), Olsson i Järvsö (c) och Hörberg (fp),

beträffande moment 1 och 4 i hemställan

2. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m),

beträffande moment 5 i hemställan

3. av herrar Magnusson i Borås (m), Andersson i Knäred (c), Josefson (c), Sundkvist (c) och Olsson i Järvsö (c), fru Troedsson (m) samt herr Hörberg (fp),

beträffande moment 6 i hemställan

4. av herrar Andersson i Knäred, Josefson, Sundkvist och Olsson i Järvsö (samtliga c).

Herr HÖRBERG (fp):

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Fru talman! I skatteutskottets förevarande betänkande behandlas ett flertal motioner på företagsbeskattningens område. De flesta syftar till åtgärder för att öka effektiviteten i näringslivet, skapa förutsättningar för ett ökat nyföretagande och förbättra tillgången på riskvilligt kapital. Men eftersom företagsskatteberedningen har till uppgift att pröva dessa frågor har vi nöjt oss med att avge några särskilda yttranden till utskottets betänkande, i förhoppningen att utredningen kommer att lägga fram förslag i motionernas syfte. Det gäller här bl. a. nyetableringsfrågan, som

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Företagsbeskatt-
ningen*

är synnerligen angelägen. Där är det tyvärr inte särskilt bra ställt, eftersom intresset för nybildning under den senaste tiden har varit svagt. Det handlar också om en skattepolitik som innebär att vi kan bevara en fortsatt effektiv produktionsapparat. Den tekniska utvecklingen går fort, och den pågående inflationen medför tyvärr att de avskrivningar som får göras blir för låga för att kunna återanskaffa inventarierna. Därför menar vi att det föreligger behov av att få göra avskrivningar på återanskaffningsvärdet.

I en motion har det också framställts yrkande om att egenföretagare skall få göra avdrag för företagsutbildning. Företagsamheten blir ju alltmer komplicerad, och den mindre företagsamheten har behov av att kunna göra avdrag för sådan företagsutbildning. Herr Nordgren har därför motionerat i den frågan.

När det gäller frågan om en differentiering av mervärdeskatten har riksdagen redan tidigare, bl. a. efter motioner från moderat håll, uttalat sig för att den skall utredas. Vi har därför inte nu funnit anledning att ta upp den frågan i särskilt yttrande, eftersom företagsskatteberedningen har fått tilläggsdirektiv om att se på det problemet.

Fru talman! Jag har inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr OLSSON i Järvsö (c):

Fru talman! Företagsbeskattningen är en stor fråga, som återkommer årligen i riksdagsdebatterna. I förevarande utskottsbetänkande sägs att företagsskatteberedningen sysslar med den frågan i hela dess vidd, och direktiven för beredningen är ganska utförligt återgivna i betänkandet. Man kan då ha anledning fråga varför det väckts motioner i ärendet, när frågorna redan ligger under utredning. Ja, jag ser det som ett uttryck för att man anser dessa frågor som mycket angelägna och att det råder stor otålighet i näringslivet på detta område. Man tycker att utredningsmaskineriet arbetar långsamt. Motioner av denna typ får ses som en påtryckning och ett uttryck för att man vill att något skall hända.

Bland motionerna finns det några som väckts av centerledamöter. Ett av de yrkanden som ställts i de motionerna är att man vill ha ett uttalande av riksdagen om angelägenheten av att företagsskatteberedningen snarast framlägger förslag i syfte att undanröja den relativt höga skattebelastning som personalintensiva företag har. De mindre företagen har en i förhållande till omsättningen större personal än de stora företagen och belastas därför hårdare av löneskatter och sociala avgifter. Därigenom äventyras i viss mån de mindre företagens möjligheter att öka sysselsättningen. Den inneboende kraft och förmåga till ökad sysselsättning som dessa företag har kan inte utnyttjas. Skatterna motverkar sysselsättningen även på det sättet att de befrämjar en hög mekanisering – man strävar efter att skaffa maskiner i högre grad än vad som är förenligt med vår sysselsättningspolitik.

En av huvudanledningarna till att en översyn erfordras är sysselsätt-

ningsfrågorna. Men i utredningskravet ingår också att man vill få fram lösningar som bättre tillgodoser bärkraftsprincipen vid företagsbeskattningen.

En annan fråga som vi har pekat på är att skattepolitiken bör gynna nyetableringarna av företag. Dessa har på senare tid varit otillräckliga – de har inte uppvägt bortfallet genom fusioner och nedläggning av företag. Med hänsyn till behovet av ökad sysselsättning är just nyetableringsfrågorna av stor betydelse. Till de åtgärder som måste sättas in hör skatteregler som gynnar nyetablering. I andra länder kan man finna exempel på olika metoder som har prövats.

En tredje punkt i motionsyrkandena gäller avdragsrätt för utbildningskostnader för egenföretagaren eller företagsledaren. Herr Magnusson i Borås har berört den frågan, och vi finner också den mycket angelägen.

En annan centermotion tar upp skattefrågor beträffande de multinationella företagen. Det problem som närmast berörs är de stora avvikelserna i beskattningshänseende mellan internationellt verksamma företag och hemmamarknadsorienterade företag. Motionen mynnar ut i krav på utredning av oljebranschens beskattning och pekar på det ökade behovet av offentliga revisorer i internationellt verkande koncerner.

Som jag inledningsvis sade utreds alla dessa frågor. De först nämnda frågorna utreds av företagsskatteberedningen, och utskottet väntar ett förslag under senare delen av detta år. En departementsgrupp arbetar med frågorna om de multinationella företagen, och vi väntar att också den snarast redovisar resultatet av sitt arbete. Under dessa omständigheter har vi inte funnit det lämpligt eller möjligt att ställa något särskilt yrkande. Jag har därför inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr WÄRNBERG (s):

Fru talman! I föreliggande betänkande behandlas en serie motioner som bara har ett gemensamt – det tar upp frågor som rör företagsbeskattning. Då samtliga frågor som har tagits upp i motionerna redan är föremål för uppmärksamhet i olika utredningar och då dessa har aviserat att de ämnar lägga fram förslag redan innevarande år har utskottet inte gått in på någon sakbehandling av frågorna utan föreslagit att utredningsarbetet skall avvaktas.

Detta betraktelsesätt har accepterats av alla i utskottet utom på en punkt, nämligen den där herr Hörberg har reserverat sig. Då herr Hörberg var så föredömligt kortfattad att han bara yrkade bifall till sin reservation skall jag inte ta upp någon diskussion med honom utan bara yrka bifall till utskottets hemställan på den punkten.

Av de särskilda yttrandena framgår att man är överens med utskottet, men vi tycker att företagsskatteberedningens arbete bör avvaktas. Från utskottsmajoritetens sida ser vi de särskilda yttrandena som markeringar genom vilka man vill tala om vilket resultat man vill ha av de utredningar som arbetar. På de punkter som dragits upp av de föregående talarna

Onsdagen den
21 april 1976

*Företagsbeskatt-
ningen*

har jag inte samma åsikter som dessa, men jag tycker ändå att jag inte har någon anledning att polemisera, eftersom utskottet är enigt i sak och inte har tagit några av dessa frågor.

Fru talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Moment 1-5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Hörberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hörberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Hörberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hörberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 265
Nej - 31
Avstår - 2

§ 6 Föredrogs

Skatteutskottets betänkanden

1975/76:54 med anledning av motioner om vissa ändringar i folkbokföringsförordningen m. m.

1975/76:55 med anledning av propositionen 1975/76:156 om höjning av visst avdrag vid arvs- och gåvobeskattning av förmånstagarförvärv, m. m. jämte motion

1975/76:56 med anledning av motioner om slopande av expeditonsavgiften i vissa fall

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av fru tredje vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till ett senare sammanträde.

§ 7 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 21 april

1975/76:320 av herr *Fågelsbo* (c) till herr kommunministern om rätten att besluta om upplåtande av kyrka:

Meningarna är delade bland prästerskapet om kvinnliga präster och om deras rätt till tjänsteutövning i svenska kyrkan. På senare tid har några kyrkoherdar lagt in veto vid kyrkas upplåtande.

Rörande en kyrkas upplåtande för gudstjänst eller därmed jämförlig förrättning saknas bestämmelser i lag som klart kan åberopas. Men av hävd och sedvänja gäller enligt en tolkning som är rätt allmän att beslutanderätten i dessa angelägenheter tillkommer kyrkoherden. En annan uppfattning är att det är kyrkorådet som beslutar om upplåtande av kyrka men att kyrkorådet kan uppdraga åt kyrkoherden ensam eller avdelning av kyrkorådet i vilken kyrkoherden ingår att på dess vägnar fatta beslut om upplåtande av kyrkorummet.

Med anledning av det anförda hemställer jag om att få höra kommunministerns uppfattning om vilken tolkning som gäller i fråga om detta kontroversiella problem.

§ 8 Kammaren åtskildes kl. 23.46.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 107

Onsdagen den
21 april 1976

---

*Meddelande om
fråga*